

T.C.

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI

İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ

BENZETMELERİ ANLAMA VE ÜRETME BECERİLERİNİN

İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra KUZ

ANTALYA, 2018

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
İLKÖĞRETİM TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ
BENZETMELERİ ANLAMA VE ÜRETME BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Esra KUZ

Danışman: Doç. Dr. Nihat BAYAT

ANTALYA, 2018

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

13.06.2018

Esra KUZ

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

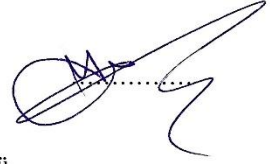
20155412045 numaralı Esra KUZ'un bu çalışması 05/07/2018 tarihinde jürimiz tarafından İlköğretim Anabilim Dalı İlköğretim Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

İMZA

Başkan : Doç. Dr. Zeliha YAZICI
Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi / Temel Eğitim Bölümü

Üye : Doç. Dr. Hakan ÜLPER
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Fakültesi / Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Üye (Danışman) : Doç. Dr. Nihat BAYAT
Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Fakültesi / Temel Eğitim Bölümü

YÜKSEK LİSANS TEZİNİN ADI: Okulöncesi Dönem Çocuklarının Benzetmeleri Anlama ve Üretme Becerilerinin İncelenmesi

ONAY: Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunun tarihli ve sayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Doç. Dr. Ramazan KARATAŞ
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Bireyler duygu, düşünce ve isteklerini iletmede dili kullanırlar. Dil, insanların duygu, düşünce ve isteklerini aktarmanın yanı sıra toplumların geleneklerini, düşüncelerini ve kültürlerini aktarıp gelecek kuşaklara taşıma aracı olarak da görülür. İnsanlar tüm bu aktarımları gerçekleştirerek, ihtiyaçlarını karşılama doğrultusunda dil ve dile ait becerileri kullanırlar.

Dil, anlama ve anlatma becerilerinden oluşur. Bireyin anlama becerisi alıcı dil, anlatma becerisi ise ifade edici dil becerilerini yansıtır. İnsanlar çevresinde kurdukları iletişim de birbirlerini anlamak için alıcı dil becerilerini kullanırken, bireyler kendisini anlatabilmek için ifade edici dil becerilerinden yararlanabilirler. Dil ile ilgili bu ve bunun gibi birçok beceriden bahsetmek mümkündür. Birey dilinde yaratıcılıklar kullanarak çeşitli dil türlerini meydana getirebilir. Bu dil türlerinden biri olarak görülen, figüratif dil bireyin dil ve düşünce gelişiminin bir sonucu olarak görülebilir. Aynı zamanda figüratif dil türlerinden olan benzetmenin çocukların dil edinimi sürecinde önemli olduğu düşünülebilir. Benzetmelerin anlaşılma ve üretilme becerilerinin belirlenmesi çocukların dil edinimi, düşünme yetisi ve figüratif dil kullanma başarıları hakkında bizlere önemli ipuçları verebilir. Türkçede figüratif dil türlerinden olan benzetme ile ilgili genellikle yazın bağlamında değinilmiş olup, benzetmeleri anlama ve üretme boyutlarından dil edinimi bağlamında ele alındığı çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu açıdan çeşitli yöntem ve teknikler kullanılarak yapılacak olan bu çalışmayla söz konusu boşluğu gidermek amaçlanmıştır. Çalışmada okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme becerileri incelenmiştir.

Araştırmanın her aşamasında bilgi, deneyim ve sonsuz sabrı ile bana yol gösteren, desteğini, zamanını asla esirgemeyen ve sürekli beni motive eden, değerli eleştirileri ve önerileriyle araştırmaya katkıda bulunan, birlikte çalışmaktan onur duyduğum değerli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Nihat BAYAT'a içten saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Öğrenim hayatım süresince benden maddi ve manevi desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, araştırma boyunca destekleriyle bana her zaman güç veren değerli anne ve babama sonsuz teşekkür ediyorum.

ÖZET

OKULÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ BENZETMELERİ ANLAMA VE ÜRETME BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

KUZ, Esra

Yüksek Lisans, İlköğretim Bölümü

Danışman: Doç. Dr. Nihat BAYAT

Temmuz 2018, 60 Sayfa

Bu araştırmada çocukların figüratif dil türlerinden biri olan benzetmeleri anlama ve üretme becerilerini saptamak amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını çeşitli okulöncesi eğitim kurumlarında bulunan 5-6 yaş grubu 120 çocuk oluşturmuştur. Veriler, uzman görüşlerine bağlı olarak oluşturulan 26 maddelik bir başarı testi ile toplanmıştır. Başarı testinde anlama boyutunda 16 madde, üretme boyutunda 10 madde bulunmaktadır. Testteki maddeler yapılan görüşmeler çerçevesinde katılımcılara sözlü yolla yöneltilmiştir. Verilen yanıtların ses kayıtları alınmış ve çözümlenmeler kayıtların içeriğinin iki uzman tarafından değerlendirilmesi yoluyla gerçekleştirilmiştir. Elde edilen yanıtlar kodlanarak istatistik programına aktarılmıştır. Araştırma sorularına bağlı olarak betimsel istatistik hesaplaması yapılmış, ayrıca korelasyon ve Mann Whitney U teknikleri uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen bulgular testin anlama boyutunda bulunan maddelerden en çok anlaşılan maddenin oranının %56,7 ve üretme boyutunda en çok başarı sağlanan maddenin oranının ise %40 olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak katılımcıların benzetmeleri anlama düzeyleri ile benzetme üretme düzeyleri arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin bulunduğu, benzetmeleri anlama ve üretme becerilerinin cinsiyete göre farklılık göstermemesine karşın okulöncesi eğitime devam etme süreleri bakımından farklılaştığı belirlenmiştir. Katılımcılardan devlet okuluna devam edenler özel kurumlar kapsamındaki okulöncesi eğitim sınıflarına devam edenlerden ve 6 yaşında olanlar 5 yaşındakilerden daha başarılı olmuştur. Elde edilen bulgulara dayanarak bu çalışmada ulaşılan sonuçların başka gruplar üstünde de uygulanarak doğrulanması ve figüratif dilin diğer türlerine yönelik çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Benzetme, figüratif dil, dil edinimi, anlama, dilsel üretim.

ABSTRACT

EXAMINATION SKILLS OF CHILDREN IN THE PRESCHOOL UNDERSTANDING AND PRODUCING SIMILES

KUZ, Esra

Postgraduate, Primary Department

Supervisor: Assoc. Prof. Nihat BAYAT

July 2018, 60 Pages

In this research, it was aimed to determine the ability of children to understand and produce similarities that is one of the figurative language types. The participants of the study consisted of 120 children aged 5-6 years in various kindergartens. The data were collected by a 26-item achievement test based on expert opinions. There are 16 items in comprehension dimension and 10 items in production dimension in the achievement test. The items in the test were addressed verbally to the participants. The voice recordings of the responses were taken and the analyses were carried out by evaluating the contents of the records by two experts. The obtained responses were coded and transferred to the statistics program. Descriptive statistics were calculated according to the research questions, and correlation and Mann Whitney U techniques were applied. Findings from the study show that the most commonly understood substance is 56.7% and the most successful substance in the production dimension is 40%. In addition, there was a moderately significant relationship between participations' levels of understanding and producing comprehension, although the ability to understand and produce similes did not differ according to sex, it differs in terms of duration of stay in kindergarten. Participations, going to state school, were more successful than going to private school, and also participations who were 6 years old were more successful than 5 years old. Based on the findings, it is suggested that the results obtained in this study be confirmed by applying on other groups and studies on other types of figurative language.

Keywords: Simile, figurative languages, language acquisition, comprehension, linguistic production.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ	vii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	2
1.3. Araştırmanın Problemi	3
1.4. Alt Problemler	3
1.5. Araştırmanın Önemi.....	4
1.6. Araştırmanın Varsayımları.....	5
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları	5
1.8. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil Gelişimi.....	7
2.2. Figüratif Dil.....	9
2.3. Benzetme.....	12
2.4. Benzetme Metafor İlişkisi	14
2.5. İlgili Araştırmalar.....	16

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli	19
3.2. Çalışma Grubu	19
3.3. Veri Toplama Aracı.....	21
3.4. Verilerin Toplanması	24
3.5. Verilerin Analizi.....	25

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	29
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	31
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	32
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	34
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	34
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	35
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	36
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	37

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	38
5.2. Öneriler	46
KAYNAKÇA	47
EKLER	54
EK-1. Benzetme Anlama ve Üretme Testi	54
EK-2. Veri Toplama İzni	57
EK-3. Bildirim Sayfası	58
ÖZGEÇMİŞ	59
İNTİHAL RAPORU	60

TABLolar LİSTESİ

Tablo 3.2.1. Cinsiyete Göre Dağılım.....	20
Tablo 3.2.2. Yaşa Göre Dağılım.....	20
Tablo 3.2.3. Okulöncesi Eğitime Devam Süresine Göre Dağılım	21
Tablo 3.2.4. Okul Türüne Göre Dağılım	21
Tablo 3.3.1. Madde İstatistikleri	23
Tablo 3.5.1. Normallik Testleri	25
Tablo 3.5.2. Cinsiyet Gruplarında Normallik Testleri	26
Tablo 3.5.3. Okulöncesi Eğitime Devam Süresine Göre Gruplarda Normallik Testleri.....	26
Tablo 3.5.4. Okul Türü Gruplarında Normallik Testleri.....	27
Tablo 3.5.5. Yaş Gruplarında Normallik Testleri	28
Tablo 4.1.1. Benzetme Anlama Başarı Testine İlişkin Sıklık Tablosu	29
Tablo 4.2.1. Benzetme Üretme Başarı Testine İlişkin Sıklık Tablosu	31
Tablo 4.3.1. Betimsel İstatistikler	32
Tablo 4.4.1. Spearman Korelasyon Katsayısı	34
Tablo 4.5.1. Puanların Cinsiyete Göre Farkı.....	34
Tablo 4.6.1. Puanların Okulöncesi Eğitime Devam Süresine Göre Farkı.....	35
Tablo 4.7.1. Puanların Okul Türüne Göre Farkı	36
Tablo 4.8.1. Puanların Yaşa Göre Farkı	37

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 4.3.1. Dağılım Eğrileri	33
-------------------------------------	----

BÖLÜM I

GİRİŞ

Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme becerilerinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde problem durumuna, alt problemlere, araştırmanın amacına ve önemine, sayılıtlara ve sınırlılıklara ilişkin bilgi verilecektir.

1.1. Problem Durumu

Okulöncesi dönemde düşünme becerisi ve gelişiminin izlenebileceği en iyi alanlardan biri dildir. Dilbilimci Martinet'ye (2001) göre dil insan deneyiminin, topluluktan topluluğa değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle sessel bir anlatımı kapsayan birimlere, başka bir deyişle anlambirimlerine ayrıştırılmasını sağlayan bildirişim aracıdır. Dilin düzanlatımının ve olağan biçimde kullanımının dışında kalan figüratif dilin gelişimi çocuğun düşünme gelişiminde önemli bir aşamayı işaret eder. Daha önce özellikle yazın ve sanat dilinin bir özelliği olarak düşünülen figüratif dil, bilişsel dilbilim alanındaki çalışmalardan sonra doğal dilin bir niteliği olarak ele alınır (Lakoff & Johnson, 1980). Bu yüzden figüratif dil ile ilgili yapılan çalışmalar, çocuğun gelişim çizgisini anlamada bazı yararlar sağlayabilir.

Çocukların dil gelişimlerine ilişkin bulgular, doğal dilin farklı boyutlarını kullanım düzeylerinin gözlemlenmesi yoluyla elde edilebilir. Doğal dilde yer alan boyutlardan biri figüratif dildir. Doğal dilin kullanımında görülen bazı farklı yapılanmalarla ortaya çıkan figüratif dil, genellikle doğal dilin yeterli ölçüde ediniminden sonra görülür. Yapılan taramalarda Türkçede okulöncesi dönemde bu tür çalışmalara rastlanmamıştır. Gambell (1977) tarafından belirtilen çocukların erken yaşta benzetme ve metaforları kullandığı yönündeki görüş, dil gelişiminin bu alandan da izlenebileceğini düşündürmektedir. Bu nedenle figüratif dilin diğer

türlerine göre daha kolay biçimde anlaşılabilen bir türü olan benzetmelerin okulöncesi dönemdeki çocuklar tarafından ne ölçüde kullanılabildiğini bilmek onların figüratif dil edinimlerine ek olarak doğal dil edinimlerine ve bilişsel gelişimlerine yönelik de bilgi verebilir.

Benzetme Türkçede çoğunlukla yazınsal niteliği açısından ele alınmıştır (Akkuş, 2011; Özcan, 2010; Pektaş M. , 2011). Bu konuda doğal dil ya da dil edinimi açısından yapılmış bir çalışma benzetmenin günlük iletişim dilinde bir dil kullanım türü olarak ne düzeyde ve nasıl edinildiğini ortaya koyabilir. Bu çalışmanın tasarlanmasında çocukların benzetme edinim düzeylerini belirlemek ve böyle bir boşluğu doldurmak hedeflenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Dil ile düşünce arasındaki ilişki birçok düşünürün ve dilbilimcinin vurguladığı bir noktadır. Bununla ilgili olarak Gül ve Soysal (2009) temelde iki görüşün varlığından söz edilebileceğini belirtir: Bunlardan birincisi dilin düşünce tarafından belirlendiği görüşü, ikincisi ise düşüncenin dil olmadan da var olduğunu ileri süren görüştür. Bu çalışma açısından birinci görüş kapsamında belirlenen ilkeler daha önemlidir. Bu görüşe göre dil, düşüncenin en önemli taşıyıcısıdır ve dilsiz düşünce olamaz. Düşüncelere erişebilmek için başkalarının diline maruz kalmak gerekir. Böyle yaklaşıldığında dil düşünceyi hem ileten hem de onu oluşturan bir işlev yüklenir. Bu noktayı Martinet (2001) de dilin bireyin bilincini oluşturan, benliğini biçimlendiren temel olduğunu ve onu bilincin köklerine, bilinçaltının derinliklerine uzanan başlıca insansal işlev olarak gördüğünü belirterek ortaya koyar.

Günlük iletişim dilinde bir figür olarak benzetme, basitçe iki kavram arasında kurulan analogik bir ilişkiye dayanır. Başka bir deyişle, üretilen bir benzetme aynı zamanda bir düşünce içeriğidir. Zihinde oluşan bu içerik, iletişim sırasında alıcıya dil ile iletilir. Böylece aynı kavramsal ilişki alıcının zihninde de üretilmiş olur. Dolayısıyla benzetmenin yapılanışına ve algılanışına ilişkin işleyiş dil-düşünce ilişkisinde belirlenen ilkeleri destekler. Benzetmenin anlaşılması düşüncedeki kavramsal ilişkilendirmeyi kurabilmeye işaret eder.

Çocukların dil edinimi sürecinde benzetmelerin anlaşılması ve üretilmesi düzeyinin belirlenmesi onların dil edinimi, düşünme becerisi ve figüratif dil

kullanma başarıları hakkında önemli ipuçları verebilir. Benzetmeyi anlayabilen çocukların dilin olanaklarını kullanabildikleri ve düşünmedeki figürleri algılayabildikleri söylenebilir. Benzetmeleri üretebilenlerin ise bu konuda daha ileri bir noktada oldukları düşünülebilir. Çünkü benzetme önce zihinde, sonra dilde gerçekleşir (Lakoff & Johnson, 1980). Bu durum, diğer figüratif dil türleri için de geçerlidir.

Yukarıdaki açıklamalar ışığında bu çalışmada okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlamaları ve üretme becerileri incelenerek bu konu hakkında düzeyleri belirlenecektir. Araştırmadaki bütün işlemler bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmiştir. Okulöncesi dönemdeki çocukların gelişiminde bir yeri olan benzetmenin, çocukların cinsiyetine, yaşlarına, okulöncesi eğitime devam etme süresine ve okul türü durumuna bağlı olarak kullanım düzeyindeki değişmelere ilişkin durumlar bu araştırma kapsamında ulaşılmaya çalışılan noktalardır. Bu açıklamalara dayanarak araştırmanın problemi ve alt problemleri aşağıdaki gibi belirlenmiştir.

1.3. Araştırmanın Problemi

Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme becerileri nasıldır?

1.4. Alt Problemler

1. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama başarı testine verdikleri yanıtların dağılımı nasıldır?
2. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme üretme başarı testine verdikleri yanıtların dağılımı nasıldır?
3. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlara ilişkin betimsel istatistikler nasıldır?
4. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar arasındaki ilişki nasıldır?
5. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık

göstermekte midir?

6. Okul öncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar okulöncesi eğitime devam etme süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Dil edinimi belli bir düzen içinde gerçekleşir. Dinleme ile başlayan süreç, sözcüklerin, sözdizimin, dilbilgisel kuralların alınması, bunların konuşmayla sürmesi, zamanla okuma ve yazma becerilerinin kazanılması ile devam eder. İlk aşamalarda dilin figüratif olmayan temel biçimleri daha ağırlıklı olarak kazanılır. Çocuklar bu aşamada zaman zaman figüratif dilin çeşitli kullanımlarıyla karşılaşsa da bunun edinilen dil içinde oran olarak önemli miktarda olduğunu söylemek güçtür. Ancak yine de figüratif dile ilişkin anlamanın erken çocuklukta ortaya çıktığı, ergenlikte devam ettiği ve yetişkinlikte geliştiği belirtilir (Ackerman, 1982; Pexman & Glenwright, 2007; Semrud-Clikeman & Glass, 2010). Bu nedenle çocukların figüratif dil edinim düzeylerini belirlemek yalnızca figüratif dile ilişkin bir bulgu değil, aynı zamanda doğal dil edinim düzeyine ilişkin de veri sunar.

Figüratif dilin birçok türü vardır. Benzetme, metafor, deyim, ironi ve metonomi bunlardan bazılarıdır. Bu tür kullanımlarda çeşitli sözcüklerin, cümlelerin ve ifadelerin anlamları onların düzenlenmelerinden ayrılır (Glucksberg, 2001). Bundan dolayı bir iletişim durumunda alıcı herhangi bir figür duyduğunda farklı bir dilsel ve düşünsel işlem yürütmek zorunda kalır. Rapp ve Wild'a (2011) göre, böyle bir dil kullanımını anlamak için konuşan kişinin var olan bağlam içindeki niyetini bilmek gerekir.

Çocuklar toplumla etkileşerek dili kazanırken başlangıçta onun düzenlatım boyutuna daha çok başvurur. Ancak dil çeşitli yönleriyle daha güçlü ve işlevsel bir duruma geldiğinde figüratif kullanımlar da kendini göstermeye başlar. Özellikle anlatımda vurgu ve incelik amaçlandığında benzetmelerden, deyimlerden, metaforlardan ve diğer türlerden yararlanır. Böyle bir kullanım, bazı kavramların ifadesinin doğal dille iletiminin kolay bir yolunun olmadığı düşünüldüğünde ortaya çıkar (Owens, 2012). Yeni bir anlatım olanağı sağlayan figüratif dilin çocuklar tarafından ne oranda kullanıldığını belirlemek önemli bir bulgu olabilir.

Türkçede figüratif dil türlerinin dil edinimi bağlamında ele alındığı çalışmalara rastlanılmamıştır. Bu çalışmanın konusunu belirleyen benzetme, bazı çalışmalarda -yukarıda da belirtildiği gibi- çoğunlukla yazın bağlamında değerlendirilmiştir. Bu bakımdan figüratif bir dil türü olarak benzetmenin Türkçeyi edinen çocuklar tarafından ne düzeyde anlaşıldığını ve üretildiğini belirlemek onların benzetme kullanım başarı düzeyleri, farklı anlatım yollarına başvurma durumları, kavramlar arasında düşünebilme becerileri ve genel boyutlarıyla dil edinim düzeyleri hakkında önemli bir bulgu sağlayacaktır. Ayrıca bu çalışma, Türkçenin anadili olarak ediniminde figüratif dilin bir veri kaynağı olarak değerlendirilmesi noktasında başka çalışmalar için model oluşturacaktır. Araştırmanın önemi bu noktalardan kaynaklanmaktadır.

1.6. Araştırmanın Varsayımları

Araştırmaya katılan katılımcılara yöneltilen sorularla ilgili artalan bilgilerinin birbirine yakın olduğu varsayılmaktadır. Verilerin toplanmasında kullanılan benzetme örneklerini bütün katılımcıların dikkatlice dinlediği ve her birine içtenlikle yanıt verdiği, dolayısıyla elde edilen verilerin gerçek bir durumu yansıttığı varsayılmaktadır.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma 5 ve 6 yaş grubunda yer alan okulöncesi dönem çocukları ile sınırlı tutulmuştur. Bunun yanında 2016-2017 eğitim-öğretim yılı Mersin ilinin Anamur ilçesinde bulunan 2 devlet ve 2 özel kurumlar kapsamındaki anaokulları ile sınırlıdır.

1.8. Tanımlar

Benzetme: Aralarında ortak nitelikler bulunan kavramların karşılaştırılmasına benzetme denir. Bu karşılaştırmada, üstün olanın niteliği, zayıf olana aktarılır (Girmen ve Akkuş, 2015).

Metafor: Bir sözcüğün temel anlamından farklı bir anlamla bir diğeri yerine kullanılması, bir düşüncenin bir diğeriyle karşılaştırılması ya da örtük bir benzetmenin oluşturulmasıdır (Ritchie, 2013).

Figüratif Dil: Duygu ve düşünceleri mecazi veya yaratıcı sözcükler kullanılarak ifade etmektir (Qualls, 1999).

Düzanlatım: Aslına uygun, kelimesi kelimesine aynı olan, dilin temel anlamından sapmadan en gerçekçi biçimiyle yapılan kullanımdır (Giora, 2002).

Okulöncesi Dönem: 36-66 ay aralığında olan çocuğun yaşamında gelişim hızının yüksek olduğu ve çocuğun kişiliğinin biçimlendiği dönemdir (Bayer, 2015).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Dil Gelişimi

Dil, insana özgü davranış biçimidir. İnsanların dünyayla ilişki kurmasını sağlayan en güçlü iletişim aracı dildir. Dil, insanların toplum içinde yaşaması, bireyler ve toplumlar arası iletişimin sağlanması için gereklidir. Dilbilimci Martinet (2001), dili insan deneyiminin, toplumdaki topluma değişen biçimlerde, anlamsal bir içerikle sessel bir anlatımı kapsayan birimlere, başka bir deyişle anlambirimlerine ayrıştırılmasını sağlayan bildirişim aracı olarak tanımlamaktadır. Ayrıca dil bireylerin birbirine bilgi, istek, düşünce ve duygularını iletmede kullandığı önemli bir iletişim aracıdır. İletişime katılan gönderici ve alıcılar duygu, düşünce ve isteklerini dil yardımıyla birbirine aktarır (Owens, 2012).

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini iletmenin yanında kültürlerini ve yaşam biçimlerini de gelecek kuşaklara aktaran bir araçtır. Bu durumla birlikte dil ediniminin onun bileşenlerini oluşturan becerilere bağlı olarak ortaya çıktığı düşünülür. Dil edinimi anne karnında başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Yule (2016), çocukların bir dili edinmek için doğuştan gelen bir yetiye sahip olduğunu belirtir. Dilbilimci Chomsky'e (1988) göre dil yetisi insanlara özgü bir yetidir. Tüm insanlarda var olan ve diğer canlılarda bulunmayan, benzersiz, basit girdilerle zengin ve karmaşık dilleri ortaya çıkarabilen bir yetidir. Kısaca, dil yetisi insanların dili nasıl edindiği ile ilgilidir.

Çocuk, dil edinimine tek sözcükten başlar ve daha karmaşık düzenlemeleri gerçekleştirene kadar devam eder. Bireyler, dil edinimi sürecinde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini kazanarak ilerler. Ayrıca dil ve öğrenme arasında önemli bir ilişki olduğu düşünülür. Dil, öğrenmeyi kolaylaştırırken aynı zamanda öğrenme sürecine giren çocuğun dili gelişir. Dilin edinimi alıcı ve ifade edici dil

boyutlarında gerçekleşir. Alıcı dil, anlama becerisinden oluşurken ifade edici dil anlatma becerilerinden oluşur. Alıcı nitelikteki anlama becerisi, dinlediğini ve okuduğunu anlama alt becerileriyle; verici nitelikteki anlatma becerisi ise sözlü ve yazılı ifade etme alt becerileriyle tanımlanır (Yangın, 1998). Ayrıca çocuğun çevresindeki kişilerin dilini anlama becerisi alıcı dil yoluyla gerçekleşirken; çocuğun kendisini anlatabilme becerisi ifade edici dil yoluyla gerçekleşir. Çocuğun kendisini etkin biçimde ifade edebilmesinin önkoşulu, alıcı dilinin gelişmiş olmasıdır. Alıcı dil becerileri yeteri kadar gelişmemiş çocukların, ifade edici dilleri de yeterli düzeye ulaşamayabilir (Güler ve Dönmez, 2007).

Dil, insanları diğer canlılardan ayıran düşünme yetisi ile birlikte, planlama, problem çözme ve akıl yürütme gibi bilişsel süreçleri de içerir. Aynı zamanda fikirlerin düzenlenmesi ve yeni düşünce üretebilme gibi diğer bilişsel süreçlerde de dilin önemi büyüktür (Ergin, 2012). Çocuklarda düşünce duyular yoluyla gelişir, gelişen düşünceler zamanla konuşmalara yansır (Topbaş, 2006). Bu durum, dil kazanımında en önemli ögenin düşünce gelişimi olduğunu ve dilin bilişsel kavramların üstüne yerleştiğini gösterir.

Dilin kazanılması konusunda, gelişim psikolojisi alanındaki araştırmacılar, dil kazanımını çocuğun gelişimi açısından “dil gelişimi” olarak ele alıp, gelişimin diğer yönleriyle etkileşimi içerisinde inceler (Yapıcı, 2004). Dil gelişimi; seslerin, sözcüklerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasını içeren bir süreç olarak tanımlanır (MEB, 2013). Çocuğun dili kullanmayı öğrenmesi, gelişimin en önemli göstergelerinden biri olarak görülür (Ergin, 2012). Dil gelişiminde tıpkı diğer gelişim alanlarında olduğu gibi, aynı yaş grubundaki çocuklar benzer özellikler gösterir. Bu benzerlikleri dikkate alan Chomsky ve Lenneberg gibi dilbilimciler, dil gelişiminin bilişsel gelişime paralel olarak ortaya çıktığını savunur (Erden ve Akman, 1995). Dil gelişimi konusunda araştırmalarıyla bilinen Vygotsky, dil eğitimi ve öğreniminin kişinin zihinsel düşünme yeteneğine etki ettiğini ve çocuğun içinde bulunduğu dil ortamının düşünme düzeyini de bir ölçüde belirlediğini söyler (Dağabakan ve Dağabakan, 2007).

Bir dili bilen bireyler gerçekte iki yeti biçimine sahiptir. Bu yetileri Chomsky *edinç* (competence) ve *edim* (performance) olarak adlandırır. Bireyin bildiği dile ait genel bilgisini edinç, buna bağlı olarak yapılan dilsel eylemini de edim olarak belirler

(Bayat ve Bütün, 2013). Edinç, soyut niteliklidir ve bireylerin içselleştirdiği bir kurallar bütünüdür. Edim ise somut nitelikte olup, bireyin kişisel seçimlerine ve deneyimlerine bağlı olarak gerçekleşir. Edinç toplumsaldır, aynı dili konuşan herkeste bulunur; edim ise bireysel niteliktedir. Edinç, daima edimden daha geniş ve sonsuzdur. Dilin her kullanımında bu iki yeti birlikte işlev gösterir. Chomsky'e (1988) göre, bireylerin dili kullanabilmesini sağlayan şey bu iki yeti biçimine sahip olmasıdır.

Dil gelişimi konusunda yapılan çalışmalar doğrultusunda dil gelişimi; ses, biçim, sözdizim, anlam ve kullanım dizgelerinden oluşur (MEB, 2013). Bununla birlikte dil gelişiminin belli bir sırası vardır. Bu sıra ile çocuklar, öncelikle dili dinleyerek edinmeye başlar, ardından kavramları ve sözcükleri öğrenir, daha sonra bu durum zaman içerisinde belli bir dizge oluşturur. Bu dizgeyle birlikte çocuklar, birbiri ile ilişkili biçimde sözdizimi, anlamı ve sözcükleri kullanım biçimlerini öğrenir. Dil bu süreçlerden geçerek belli bir olgunluk düzeyine ulaşır. Olgunlaşmanın sonucunda dilin kullanımında çeşitli yaratıcı boyutlar görülmeye başlar. Dilin yaratıcı özelliği, insanların iletim ve anlatım gücünü yükseltir.

Birey, kendine özgü yaratıcılığı ile sınırlı sayıdaki dil kuralını değişik düzenlemelerle sonsuz sayıda ve uzunlukta tümce üreterek kullanabilme yeteneğine sahiptir (Külebi, 1997, s. 76-81). Bu yaratıcılık figüratif dilin de ortaya çıkmasını sağlar. Her dilin sözvarlığında bulunan imgesel anlamlı dil öğeleri, günlük dil kullanımlarını yansıtmaları bakımından önemli bir araç olarak düşünülür (Akkök, 2009). Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics (Richards & Schmidt, 1992, s. 139) adlı sözlükte de belirtildiği üzere, düzanlamlı (literal) dışında bir anlamda kullanılan figüratif dil benzetme, metafor, düzdeğişmece, deyim, ironi gibi türlerden oluşur. Bu türler çocukların edineceği dilin bir bileşeni durumundadır.

2.2. Figüratif Dil

Düzanlamlı dil içinde bazı kullanım özellikleriyle farklılık gösteren figüratif dil, çocuklar tarafından zaman içinde kazanılan bir özelliğe sahiptir. Anlama ve anlatma boyutlarında benzetme, metafor, deyim, ironi gibi figüratif dil türlerinin kazanılması olgunlaşma sonucunda gerçekleşir. Bu da zaman alan bir süreçtir. Çocuklarda

figüratif dilin gelişimi yetişkinlerin kullanımında görülen kimi önkoşulların gerçekleşmesine bağlıdır. Figüratif dilin edinilmesini sağlayan söz konusu önkoşullar gelişimsel, bilişsel ve dilsel olgunlaşma noktalarında kendini gösterir (Vance & Wells, 1994). Bu tür bir olgunlaşma dildeki figüre ilişkin yorum yapabilmenin altyapısını oluşturur.

Figüratif dilin anlaşılması ve kullanılmasında bilişsel, dilsel ve edimsel boyutlar rol oynar (Merwe & Adendorff, 2012). Bilişsel boyut bir figürde yer alan iki varlık arasında belli bir bağıntının kurulmasında işlev gösterir. Örneğin, "taş gibi yastık" benzetmesinde *taş* ve *yastık* kavramları arasındaki ortak noktaları belirleyebilmek bilişsel işlemlerle olanaklıdır. Böyle bir figürü duyan biri *taş* ile *yastık* arasında düşünme yoluyla ortak bir nokta bulamadığında figürü de anlayamayabilir. Bu nedenle bilişsel yeterlik figüratif dilin anlaşılmasında son derece önemlidir.

Dilde geçen figürlerin anlaşılmasını sağlayan temellerden bir diğeri de dilsel olgunlaşmadır. Her figür bir dil kullanımı içinde kendini gösterir. Bu durumda çocukların figürü anlamak için karşılaştıkları dilin anlamsal ve sözdizimsel bilgisine sahip olması gerekir (Gentner, 1983). Tümcenin anlamsal ve sözdizimsel yapısını çözemeyen çocuklar doğal olarak o dil kullanımındaki figüre de ulaşamayacaktır.

Figüratif dilin kazanımını sağlayan diğer bir nitelik edimsel boyutla ilgilidir. Edimsel boyut, çocukların iletişim sırasında konuşucunun niyetini bilmesiyle ilgilidir (Demorest, Silberstein, Gardner, & Winner, 1983). Herhangi bir konuşucu "etekleri zil çalmak" kullanımını duyduğunda bu kullanıma ilişkin yapacağı düz anlamlı bir yorumlamanın bağlamda sorun yaratacağını sezebilir. Bu sezgi, dinleyiciyi konuşucunun niyetini dikkate almaya iter. Böylece kullanımın bir deyim, yani figür olduğu anlaşılır.

Yukarıda verilen boyutlar dışında özellikle düz anlamlı dilin figüratif dil kullanımındaki rolünü vurgulamak gerekir. Bu noktaya vurgu yapan araştırmalar (Gibbs, 2001; Nippold & Taylor, 2002), bir metafora ya da deyimde karşılaşılan durumların düz anlamlı biçimde yorumlanamayacağı düşüncesinden yola çıkar. Örneğin, belirsiz bir durumda bulunmayı anlatan "bulanık sulara yüzmek" deyimini bağlam içinde gerçekten de fiziksel olarak suda yüzmeye karşılık gelmez. Ancak bu uyumsuzluk, düz anlamlı bir yaklaşımla fark edilir. Kabul edilebilir bir

anlamlandırma olanağı söz konusu olmadığında figüratif anlamlandırma eksenine geçilir. Bu nedenle çocukların figüratif dili kazanmasında düzenlamalı dilin de önemi büyüktür.

Figüratif dil çocuklarda birçok değişkene bağlı olarak yavaş yavaş gelişir. Bu yöndeki gelişim çocuklukta başlar ve ergenlik döneminde devam eder. Çocukların figüratif dil türlerine yönelik kazanımları ise her bir türe göre farklılık gösterir. Ledbetter ve Dent'e (1988) göre, 3-5 yaş arası bazı çocuklar dolaylı anlatımın kimi biçimlerini anlayabilir. Ackerman'a (1982) göre ise 5-6 yaşındaki bazı çocuklar metafor ve benzetme gibi türleri anlamaya başlar. Yine deyimsel kullanımlar da bu yaş grubunun anlayabildiği türlerden biridir. Johnson (1991) ise özellikle 8 yaşından sonra birçok figüratif dil türünü anlamaya başlar ve bunları aynı zamanda doğru biçimde üretir. Araştırmalardan elde edilen bu tür bulgular yaşla birlikte beliren olgunlaşmanın figüratif dil gelişimindeki önemini kanıtlar niteliktedir.

Çocukların figüratif dil türlerini anlamalarına yönelik yapılan çalışmaların (Gibbs, 1991; Levorato & Cacciari, 1995; Nippold & Martin, 1989) ulaştığı bulgular birkaç maddede toplanabilir:

1. Bağlama önemli ölçüde gereksinim duymaları
2. Ontolojik bilgi, farkındalık ve genel yaşam deneyimi eksikliği
3. Düzenlamsal yorumlamaya eğilimli olma
4. Figüratif dilin anlaşılması için üst düzey bir beceri

Dört maddede toplanan bu boyutlar çocuklarda olgunlaştıkça figüratif dile yönelik anlama düzeyleri de artmaktadır. Dil dizgesini bildikleri halde figüratif dilin yeterli ölçüde anlaşılması figüratif dilin genel dil kuralları yanında bu boyutlarla da ilişkili olmasından kaynaklanır.

Çocukların farklı figüratif dil türlerini ne düzeyde anladıklarıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan birini gerçekleştiren Malgady (1977), 5-12 yaş arası çocukların benzetmeleri nasıl anladıklarını araştırmıştır. Okulöncesi eğitim kurumlarında öğrenimlerini sürdüren çocukların bazı çeşitli benzetmeleri başarılı biçimde üretebildiklerini bulgulamıştır. Bununla beraber dil becerisi iyi durumda olan çocukların diğerlerine göre daha başarılı olduğunu belirlemiştir.

2.3. Benzetme

Benzetme, anlaşılması en açık figüratif dil türlerinden biridir. Latin kökenli *simile* sözcüğünden gelen benzetme, en az iki varlık arasında yapılan bir karşılaştırmadır (Fadaee, 2011). "İşçiler, arı gibi çalışıyor" gibi bir tümcede *işçi* ve *arı* kavramları birbiriyle karşılaştırılarak kullanıldığından bu ifadede bir benzetme bulunduğu söylenebilir. Bu kavramlardan biri, diğerinin özellikleriyle birlikte düşünülür. *Arı* kavramı, *işçi* kavramının özelliklerini aldığından *arı* kavramından *işçi* kavramına bir aktarım yapılmıştır. Başka bir deyişle, ifadede geçen *işçi* kavramı, *çalışkanlık* özelliği bakımından daha zayıf bir durumdayken ve bu nedenle ilgili özelliğin algılanabilirliği düşük düzeydeyken, bu özelliğin daha güçlü ve daha algılanabilir olduğu *arı* kavramından *işçi* kavramına bir uyarılma yapılmıştır. Bu yolla üretilen benzetmede bir kavram bir diğerinin koşulları içinde yeniden yorumlanır.

Benzetmede yan yana gelen kavramlardan biri kaynak alan, diğeri hedef alan olarak tanımlanır. Kavramları ilişkilendirmeye neden olan nitelik kaynak alanda daha güçlü, hedef alanda daha zayıftır. Örneğin "buz gibi soğuk su" benzetmesinde kaynak alan *buz*, hedef alan *su* ve benzetmeye konu olan özellik ise *soğukluk* kavramlarıdır. Bu özellik *buz* kavramında güçlü, *su* kavramında zayıf durumdadır. Dinleyici böyle bir ifadeyi duyduğunda *su* kavramını *buz* kavramının özellikleri içinde düşünecek ve hedef alan açısından uyarlanabilir bir özellik olan *soğukluk* boyutunu *buz*'dan *su*'ya aktaracaktır.

Benzetmenin oluşmasını sağlayacak kavramlar arasında yapılan karşılaştırma dil düzleminde açıkça ifade edilir. Gibbs (1994), kaynakla hedef arasında kurulan ilişkinin açık (overt) olduğuna, dolayısıyla onları birbirine bağlayan yapının da belirgin olduğuna özellikle vurgu yapar. Bu açıklık, Türkçede çoğunlukla *gibi* ve *kadar* ilgeçleriyle sağlanır. "İşçiler, arılar gibi çalışkandır" tümcesinde geçen *gibi* ilgeci, "İşçiler, arılar kadar çalışkandır" tümcesindeki *kadar* ilgeciyle aynı işlevdedir. Bu tümcelerin her ikisi de aynı yapıda bir benzetme üretir.

Benzetmelerin iletişimde birçok işlevi vardır. Bunlardan biri iletilerin kısa ve etkili olmasını sağlamasıdır. Belli bir düşüncüyü uzun ve ayrıntılı ifadelerle anlatma yerine bir benzetmenin kullanılması daha az dilsel birimle daha geniş bir içeriği iletir. İkinci bir yararı, düşüncelerin aktarılmasında bilişsel bir araç olmasıdır. Benzetme bireylerin yaşamı yeni yollarla algılamasını ve kavramlaştırmasını sağlar.

Bir diğ er özelliğ i, yeni kavramların öğ renilmesinde bir örg ütleyci işlevi görmesidir. Bu nedenle bilimsel metinlerde sık sık kullanılır. Güneş'in biçiminin çocuklara anlatılmasında bir topun kullanılması öğ renmeyi kolaylaştıran bir stratejidir. Fadee'in (2011) Fromilhague'dan (1995) aktardığı bu işlevlere bir de şunu eklemek gerekir: Benzetme, dil dışındaki varlıkları da dile dönüştürmenin bir yoludur. Dolayısıyla, insanın sembol kullanma ediminin bir türü olarak değ erlendirilmelidir.

Bir benzetmenin kuruluşunda kullanılan varlıklar düşünsel açıdan benzetmenin yapısına uygun biçimde ele alınmalıdır. Fadee (2011), bu noktayı benzetmelerde kaynak ve hedef kavramların tekilleşmesi ve ortak özellikleri açısından değ erlendirilmesi gerektiğini belirterek vurgular. Yapılan değ erlendirme sonucunda kaynak alandaki ortak nitelikler hedef alana taşınır ve hedef alandaki varlık yeni biçimiyle algılanır. Yukarıdaki örnekte *işçiler*, herhangi bir işçi değ il, *çalışkanlık* boyutu arılarinki kadar öne çıkmış yeni bir kavram durumuna gelmiştir. Bu dönüşüm, benzetme yoluyla kurulan bağıntı gereğ i varlıklar arasındaki ortak nitelik paylaşımı ve ardından oluşan tekilleşme süreci yoluyla gerçekleşmiştir.

Günlük dilde benzetmelere oldukça sık başvurulur. Bredin (1998), anlamsal bir değ işmece olarak benzetmelerin farklı alanlar arasında bağ kurduğunu söyleyerek onun zihinsel bir süreç olduğunu belirtir. "Güneş, bir portakal gibidir" ifadesinde dille oluşturulan benzetme dinleyiciyi *güneş* ile *portakal* kavramlarını zihninde ilişkilendirmeye yöneltir. Bu ilişki, öncelikle konuşmacı tarafından kurulur, dile aktarılır, ardından dinleyiciye sunulur. Bu yönüyle düşünüldüğünde benzetme, zihindeki dilsel işlemlerin ötesinde bir işleyiş olarak dile yansır. Yaşamda karşılaşılan yeni olgu ve olaylar ya da bilinen kavramların daha farklı bir etki yaratacak biçimde kullanılmasında benzetmeler kullanışlı bir dil figürü olarak belirir.

Benzetmelerin birçok türü vardır. Bredin (1998) bu türleri en sıradan olanlardan en yaratıcı olanlara doğru sıralar. Benzetmelerin sınıflandırılmasına farklı açılardan yaklaşan araştırmacılar da vardır. Sözelimi, Ortony (1993) düzenlamalı (literal) ve düzenlamalı olmayan (non-literal) türlerdeki benzetmelere anlamsal açıdan yaklaşarak düzenlamalı olmayanlarda konu (topic) ve aracın (vehicle) bakışımı olmadığını ve ilgecin düşürüldüğünü söyler. Buna karşın düzenlamalı benzetmelerde bunun tersi görülür. Fromilhague (1995) tarafından yapılan sınıflandırmada ise somut fiziksel görünürlere dayalı nesnel (objective) benzetmelerden ve özel ilişkilendirme yapılarına dayalı öznel (subjective) benzetmelerden söz edilir. Buna ek

olarak, açık (explicit) ve örtük (implicit) benzetmelere de yer verilir. Açık benzetmelerde benzerlik doğrudan ifade edilirken örtük olanlarda benzerliğin bulunması dinleyicinin yorumuna bırakılır. Buna göre "İşçiler, arı gibi çalışkandır" ifadesi açık, "İşçiler, arı gibidir" ifadesi ise örtük bir benzetmedir.

2.4. Benzetme Metafor İlişkisi

Alanyazında benzetmeler genellikle metaforla birlikte ele alınır. Addison (1993), bu anlayışla benzetmelerin bir tür metafor olduğunu söyler. Birçok araştırmacıya göre metafor benzetmeden *gibi, kadar*, vb. ilgeçleri kullanmaması nedeniyle ayrılır (Ortony, 1979). Bu açıdan bakıldığında benzetme farklı bir cümle yapısıyla ortaya çıkar. Cümle yapısındaki kullanım özelliğiyle üretilen benzetme, buna karşın zorunlu bir benzerliği de yansıtmayabilir. Benzetmeye konu olan varlıklar arasındaki ilişki, dinleyicinin düşünme ve yorumlama süreçleriyle sağlanır.

Dil figürlerinin bir bakıma temeli sayılabilecek benzetmede, kaynakla hedef arasında kurulan açık bağıntı metaforda örtük duruma getirilir (Israel ve diğ., 2004). "İşçiler çalışarak peteklerini doldurur" ifadesinde işçi ile arı kavramı arasında örtük bir ilişki kurulmuştur. Bu ilişkiyi dolaylı yoldan gösteren birim *petek* kavramıdır. Arılara ilişkin olan *petek* kavramı, işçileri arıların nitelikleriyle yeniden yorumlanmasını sağlar. Böylece benzetmedeki farklı biçimde kurulan bağıntı, metaforda örtük bir yoldan yeniden kurulmuş olur. Daha etkili olduğu düşünülen bu bağıntı biçimi, Fadee'ye (2011) göre çoğunlukla yazında kullanılan, ama zaman zaman çocukların konuşmalarında da görülen bir dil kullanımudur.

Metafor ve benzetmelerin nasıl anlaşıldığına ilişkin iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Yaklaşımlardan biri benzetme ve metaforun birer *karşılaştırma* (comparison) olduğu düşüncesine dayanır. Buna göre bu tür dil figürlerinde iki varlık birbiriyle karşılaştırılarak sunulur ve biri diğerrinin özelliklerine göre düşünülür. Bununla ilgili Searle (1979) şöyle bir örnek verir: "*Bazı avukatlar köpekbalığıdır (Some lawyers are shark)*" gibi bir ifade duyulduğunda önce düz anlamlı bir yorum yapılır ve burada bir uyumsuzluğun bulunduğu fark edilir. Bu anlamlama biçimi sonuç vermediğinden figüratif anlamlama yoluna başvurulur. Böylece burada bir benzetmenin kullanılmış olduğu anlaşılır.

Benzetmenin karşılaştırma olduğu görüşünü savunan araştırmacılar, metaforun da gerçekte örtük bir benzetme olduğunu ileri sürerler (Gentner, 1983; Gentner & Wolff, 1997; Miller, 1979; Ortony, 1993). Bu durumda "*Bazı avukatlar köpek balığıdır*" metaforunun "*Bazı avukatlar köpekbalığı gibidir*" biçiminde anlaşıldığını düşünürler. Burada kaynak durumundaki *avukatların* hedef durumundaki *köpekbalıklarının* kimi özellikleri içinde yeniden yorumlandıklarını belirtirler.

İkinci yaklaşım ulamlaştırma (categorisation) olarak adlandırılır. Ulamlaştırma yaklaşımını savunan Glucksberg ve Keysar (1990), metaforların karşılaştırma olmadığını, ulamlaştırma olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Araştırmacılara göre metaforlar, kaynağın ilişkilendirildiği üst ulam için bir ad olarak işlev gören araçla bu ulama eklenerek anlamlandırılır. Bu yaklaşıma göre, "*Bazı avukatlar köpekbalığıdır*" örneğinde araç işlevi gören *köpekbalığı*, *avukat* kavramını "yırtıcı ve vahşi canlılar" ulamına ekler. Böylece *köpekbalığı* adı hem bir ulama hem de bir canlı türüne gönderimde bulunur.

Benzetme alanyazında en açık dil figürlerinden biri olarak geçer. Glucksberg (2001), benzetmenin doğrudan bir karşılaştırma (comparison) olduğunu belirtir. Bu karşılaştırmada bir şeyin, başka bir şey gibi olduğu ifade edilir. Benzetmenin ulamlaştırma türünde bir ifade olmadığını Veale ve Hao (2007) da belirtir. Araştırmacılar, aralarında benzetme kurulan iki varlığın sınırları belirlenmiş bir bağıntı yoluyla eşleşebilecek ortak özelliklere sahip olmadığını altını çizer. Varlıklar arasındaki bağlantı, dinleyicinin dünya bilgisinden yapacağı çıkarım yoluyla kurulabilir. Bunu örneklemek için verdikleri "bir düğün, bir cenaze gibidir [a wedding is like a funeral]" ifadesinde *cenaze* kavramına ilişkin kimi belirgin özelliklerin *düğün* kavramına uygulanabilir olduğu açıklanır. Sonuç olarak bu cümlede Batı kültürünün bir yansıması olarak düğünlerin ciddi bir bağlamı olan kiliselerde yapıldığı ve bazen üzücü ya da romantik olmayan nedenlerle zor geçtiği anlamı çıkarılır. Benzetmeyi içeren ifade bu bilgi dikkate alındıktan sonra mantıklı bir duruma gelir.

Sonuç olarak benzetmenin anlaşılma biçimi metaforla karşılaştırıldığında karşılaştırma yaklaşımını benimseyenlere göre benzer bir bilişsel işlem, ulamlaştırma yaklaşımını benimseyenlere göre farklı bir işlem yürütülmektedir. Çocukların benzetme ve metafor anlamlandırmaları bu yaklaşımların ışığında düşünülmelidir.

Çocuklar açısından önemli olan asıl nokta, benzetme ve metafor anlamlandırma sürecinde figüratif dille ilgili bir kullanım gerçekleştirmekte olmalarıdır.

2.5. İlgili Araştırmalar

Okulöncesi dönemde benzetmeleri anlama ve üretme becerilerine yönelik Türkçede ve başka dillerde yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Benzetme alanında yapılan araştırmalar, genellikle edebi türden araştırmalardır. Benzetmeye dilsel açıdan yaklaşarak okulöncesi dönem çocukların benzetmeleri anlama ve üretme becerilerine yönelen araştırmalar bulunmamaktadır. Başka dillerde yapılan çalışmaların bazıları, bu araştırmayı çeşitli açılardan desteklemektedir. Bu bölümden ilgili araştırmalara ilişkin bilgi verilecektir. Figüratif dil türlerinden olan benzetme ve metafor ile ilgili bazı araştırmalar bulunmaktadır.

Gardner ve arkadaşları (1975) tarafından gerçekleştirilen araştırmada 7, 11, 14 ve 19 yaş seviyelerindeki çocukların benzetme ve metafor kullanım tercihleri ve üretimleri ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. On sekiz kısa öykü tasarlanmış ve sorular sorulmuştur. Benzetme gibi yazdıkları, genel olarak da metafor kullandıklarını saptamışlardır. Sorulan sorulardaki konular ise, literal (metaforik olmayan) ve konvansiyonel (mecazi olarak uygun, fakat tanıdık ve orijinal olmayan) ile ilgilidir. Sorulan sorular sonucunda hemen hemen her yaş grubu aynı ölçüde başarılı olmuştur. Beklenmedik bir biçimde de okulöncesi çocuklar tarafından üretilen uygun metaforlar, metaforların en yüksek yüzdesini oluşturmuştur. Yukarıda belirtilen bulgular dışında, çocukların metaforları anlamada yaşla birlikte yavaş ama istikrarlı bir artış gösterdiği belirlenmiştir. Araştırmacılar, çocukların metafor üretimine oranla kullanımında daha düzenli bir ilerleme olduğu sonucuna varmışlar ve yaşlara göre metafor kullanım ve üretim tercihleri değişmektedir.

Diğer bir araştırmada ise, Castillo (1998) 5–6 yaş çocuklarının metaforu anlamada benzetme öğretiminin etkisini incelemiştir. Araştırma deneysel olarak desenlenmiştir. Araştırma sonucuna göre bu yaş grubundaki çocuklara destek sağlandığında metaforları yorumlama becerilerinin arttığı görülmektedir.

Çınar'ın (2008) teşbih (benzetme) sanatına dilbilimsel bir yaklaşım adlı çalışmasında, teşbih (benzetme) sanatı dilbilimsel bir yaklaşımla incelenmeye çalışılmıştır. Teşbih (benzetme) sanatının diğer edebi sanatların kaynağını

oluşturduğu iddiasından hareketle bu sanatın diğer sanatlarla ilgisi üzerinde durulmuştur. Araştırmada teşbih (benzetme) sanatı ve teşbihle ilgili istiare, mecaz-ı mürsel, teşhis ve intak, ta’riz, kinaye, irsal-i mesel sanatları incelenmiştir. Belirtilen sanatlarla ilgili Türk belagati tanımlamaları ile Batı retorığı tanımlamaları arasında yer yer karşılaştırmalar yapılmıştır. Klasik belagat terimlerinin karşılanmasında, dilbilim ve batı retorığı terimleri arasında farklı kullanımlara dikkat çekilmiş, bu konuda terim birliği oluşturmanın önemi vurgulanmıştır. Türk belagatini Batı retorığı ile yorumlamanın yeni anlayışlar ve farklı ufuklar açacağı sonucuna varılmıştır.

Giang ve Inho’nun (2015) özel ilköğretim ve ilköğretim okullarındaki işitme engelli çocukların figüratif dili anlama becerisi adlı çalışmasında, özel ilköğretim okullarındaki 215 işitme engelli çocuk ve Vietnam’daki ilkokullarda 557 işitme engelli çocuk bu çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. İmgesel dil testleri deyimler ve atasözleri, Vietnam ilkokulların 2. sınıftan 5. sınıfa kadar olan ders kitaplarında sunulmuştur. Sonuç olarak, özel ilköğretim okullarındaki işitme engelli çocukların figüratif dili anlama durumlarının ilkokullardaki işitme engelli çocuklardan çok daha düşük olduğu belirlenmiştir.

Pektaş’ın (2015) Okul Öncesi Dönem Resimli Çocuk Kitaplarındaki Dil Sanatlarının İncelenmesi adlı yüksek lisans tezinde yaptığı çalışmasında, okulöncesi dönem resimli çocuk kitaplarının içerisindeki dil sanatlarının incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ‘Kitap Kayıt Formu’ kullanılmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Ankara’da bulunan bir üniversiteye bağlı okulöncesi eğitim kurumunun kitaplığında yer alan 180 adet resimli çocuk kitabı oluşturmaktadır. Yapılan istatistiksel analizler sonucunda, araştırma incelenen kitaplardaki dil sanatları ile yazarın cinsiyeti, kitabın basıldığı yayınevi, kitabın çeviri olup olmaması arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Yine bu araştırma sonucunda incelenen kitaplarda kullanılan dil sanatları kullanım ortalamalarının yıllara göre değişiminde anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulguların yanı sıra, her bir dil sanatının kullanım sıklığının birbiri ile ilişkili olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmadan elde edilen bazı dil sanatları betimlenmiş ve çocuğa görelilik bakımından tartışılmıştır.

Riddell’in (2016) Metafor, Benzetme ve Beyin adlı çalışmasında, metafor ve benzetmenin beyin üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sembolik dili desteklemek üzere gelişen sinir sistemlerini ve bu anlayışın yaratıcı dil becerisini geliştirmeye nasıl

yardımcı olabileceği üzerinde çalışma yapılmıştır. Metafor ve benzetmenin, sembolik dili yaratıcı biçimde kullanmayı kolaylaştırabileceği belirtilmiştir. Bu çalışma ile varılan sonuçlara göre metafor ve benzetme beynin bazı alanlarını ortak olarak etkinleştirmesine karşın, her biri aynı zamanda farklı alanları da etkinleştirmektedir. Yaratıcı dilin birden fazla sinir sistemi içerisinde işlenmesi için bu durumun önemli olduğu belirtilmiştir. Benzetme ve metafor sayesinde yaratıcı dil becerilerinin geliştiği gözlemlenmiştir.

Figüratif dil türlerinden olan metafor ve benzetme ile ilgili yapılan araştırmaların da gösterdiği üzere, benzetmelerin çocukların dil ve bilişsel gelişimleri açısından önemi büyüktür. Yapılan taramalar sonucunda Türkçede çocukların figüratif dil gelişimlerine odaklanan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yazınsal açıdan birçok araştırma ile karşılaşırken okulöncesi dönem çocukların benzetmeleri anlama ve üretme becerilerinin saptanmasına yönelik bir araştırmayla karşılaşılmamıştır. Bu nedenle, bu araştırmanın bu tür bir boşluğu giderebileceği düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizine ilişkin bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme düzeylerini saptamayı amaçlayan bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden biri olan tarama modelindedir. Tarama modelindeki araştırmalar, bir grubun belli özelliklerini saptamak için verilerin toplanmasını hedefleyen çalışmalardır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2017). Bu araştırmada da 5-6 yaş okulöncesi dönem çocuklarının benzetme kullanım düzeyleri saptanmaya çalışıldığı için araştırmanın modeli tarama türüne karşılık gelmektedir.

3.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim öğretim yılında Mersin ilinin Anamur ilçesinde bulunan iki devlet okulunda ve iki özel kurumlar kapsamındaki okulöncesi eğitim sınıflarında öğrenimlerini sürdüren 120 çocuk oluşturmaktadır. 5-6 yaş grubu çocuklardan oluşan katılımcıların 59'u erkek, 61'i kızdır. Çocukların 52'si 5 yaşında, 68'i 6 yaşındadır. Katılımcıların bu yaş gruplarından seçilmesinin iki nedeni vardır: Öncelikle okulöncesi dönemde en ileri yaşlar 5 ve 6 yaşlarıdır. Figüratif dil, dil ediniminde belli bir düzeyden sonra görüldüğü için araştırmayı bu yaş grubunda yürütmek daha doğru olarak görülmüştür. İkinci nokta ise, 5 ve 6 yaşlarında dil gelişiminin hızlı bir biçimde gerçekleşmesidir. Çalışmada belirlenen hedeflerden biri, bu değişimin benzetme kullanımına etkisinin ne düzeyde olduğunu

saptamaktır. Bu iki nokta, araştırmanın katılımcılarının bu yaş grubundan seçilmesine neden olmuştur. Katılımcıların dikkate alınan diğer iki özelliği ise devam ettikleri okul türü ve devam süresidir. Katılımcıların bu özelliklerine göre dağılımları aşağıdaki dört tabloda sunulmuştur:

Tablo 3.2.1

Cinsiyete Göre Dağılım

Cinsiyet	F	%
Erkek	59	49,2
Kız	61	50,8
Toplam	120	100,0

Tablo 3.2.1 incelendiğinde, katılımcıların 61'inin (%50.8) kız ve 59'unun (%49.2) erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaşa göre dağılımı Tablo 3.2.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2.2

Yaşa Göre Dağılım

Yaş	F	%
5	52	43,3
6	68	56,7
Toplam	120	100,0

Tablo 3.2.2 incelendiğinde, katılımcıların 52'sinin (%43.3) 5 yaşında, 68'inin (%56.7) ise 6 yaşında olduğu görülmektedir. Bu yaş aralıkları, dil gelişiminde bir aşamayı işaret ettiği için bu çalışma açısından önemi büyüktür.

Araştırma açısından önemli noktalardan bir diğeri okulöncesi eğitime devam süresidir. Bu noktaya ilişkin dağılım Tablo 3.2.3'te görüldüğü gibidir:

Tablo 3.2.3

Okulöncesi Eğitime Devam Süresine Göre Dağılım

Okulöncesi Eğitime Devam Süresi	F	%
1,00	66	55,0
2,00	54	45,0
Toplam	120	100,0

Tablo 3.2.3 incelendiğinde, katılımcıların 66'sının (%55) 1 yıl, 54'ünün (%45) 2 yıl okulöncesi eğitime devam ettiği görülmektedir.

Katılımcılara ilişkin bir diğeri demografik özellik ise devam ettikleri okul türüdür. Bu değişkene ilişkin dağılım Tablo 3.2.4'te sunulmuştur:

Tablo 3.2.4

Okul Türüne Göre Dağılım

Okul Türü	F	%
Özel Kurumlara Bağlı Okullar	56	46,7
Devlet Okulu	64	53,3
Toplam	120	100,0

Tablo 3.2.4 incelendiğinde, katılımcıların 56'sının (%46.7) özel kurumlara bağlı okulöncesi eğitim sınıflarında, 64'ünün (%53.3) devlet okulunda öğrenim gördüğü görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri *Benzetmeleri Anlama ve Üretme Ölçeği* ile toplanmıştır. Bu ölçekte 26 madde bulunmaktadır. Maddelerin 16'sı benzetmeleri anlama düzeyini belirlemeye, 10'u da benzetme üretme başarı düzeyini belirlemeye yöneliktir. Ölçekte yer alan maddeler çocuk kitaplarında geçen benzetmeler model alınarak yazılmıştır. Anlama düzeyinde yer alan maddelerde katılımcılara içinde benzetme bulunan bir ifade verilmiş ve kaynaktan hedefe aktarılan nitelik sorulmuştur. Örneğin, "Çatılar, binaların (evlerin) şemsiyesi gibidir. Onlar olmasaydı açıkta kalırdık." maddesi

yöneltmiş ve çatıların neden şemsiye gibi görüldüğü sorulmuştur. Benzetme üretme boyutunda ise hedef verilmemiş, ancak aktarılacak nitelik verilmiştir. Katılımcılardan bu niteliği taşıyan bir kavram kullanması istenmiştir. Örneğin "Dedem.....gibi bir adamdı, kapıdan sığmazdı. (büyüklük, irilik)" maddesinde katılımcının ilgili boşluğa büyüklük ya da irilik nitelikleriyle öne çıkan bir kavram koyması istenmiştir. Bu olası kavramların çocuklar tarafından bilinen varlıklara ilişkin olmasına uzman görüşüne dayanarak karar verilmiştir.

Benzetmeleri Anlama ve Üretme Ölçeği'nin güvenilirliği için Lawshe tekniğinden yararlanılmıştır. Yurdugül'e (2005) göre Lawshe tekniği ölçeklerin kapsam geçerlilik oranları ile ilgilidir. Bu tekniğin kullanılma nedeni, uzman görüşlerine dayalı nitel çalışmaları nicel çalışmalara dönüştürmektir. Bu teknikte 5 ila 40 uzman görüşü yer alır ve ölçek maddeleri buna göre belirlenir. Bu araştırmada kullanılan ölçek için anlama ve anlatma boyutunda 20'şer olmak üzere toplam 40 madde belirlenmiş ve bunlar 3 dil uzmanına 2 okulöncesi uzmanına sunulmuştur. Uzmanların tümünün üstünde uzlaştığı maddeler kullanılmış, diğer maddeler taslak ölçekten çıkarılmıştır. Bu nedenle Benzetmeleri Anlama ve Üretme Ölçeği'nin kapsam geçerliliğinin tam olduğu söylenebilir.

Ölçekte yer alan maddelerin madde güçlük ve ayırıcılık derecelerine ilişkin bir hesaplama yapılmıştır. Buna göre alt üst %27'lik grup üzerinden hesaplanan madde istatistikleri Tablo 3.3.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.3.1

Madde İstatistikleri

Benzetme Anlama			Benzetme Üretme		
Madde	Güçlük	Ayırıcılık	Madde	Güçlük	Ayırıcılık
1	0,167	0,273	1	0,394	0,545
2	0,470	0,515	2	0,152	0,303
3	0,288	0,515	3	0,152	0,242
4	0,167	0,333	4	0,318	0,455
5	0,424	0,667	5	0,106	0,212
6	0,152	0,303	6	0,242	0,303
7	0,303	0,485	7	0,424	0,667
8	0,348	0,636	8	0,152	0,121
9	0,258	0,515	9	0,242	0,485
10	0,197	0,333	10	0,061	0,121
11	0,424	0,606			
12	0,273	0,545			
13	0,545	0,242			
14	0,227	0,333			
15	0,242	0,424			
16	0,258	0,455			

Tablo 3.3.1 incelendiğinde, benzetme anlama testinde yer alan maddelerin madde güçlük indekslerinin 0,152-0,545 aralığında, madde ayırıcılık indekslerinin ise 0,242-0,667 aralığında değiştiği görülmektedir. Maddelerin çoğunluğu katılımcı grupta yer alan okulöncesi çocuklarına zor (madde güçlük indeksleri 0,00-0,40 aralığında) gelmiştir. Madde 2, 5, 11 ve 13 ise orta güçlük düzeyindedir (madde güçlük indeksleri 0,40-0,60 aralığında). Madde ayırıcılık değerleri incelendiğinde, testte atılması gereken madde (ayırıcılık indeksi <0,20) bulunmamaktadır. 1 ve 13 numaralı maddeler (ayırıcılık indeksi 0,20-0,29 aralığında) düzeltilmeli ve

geliştirilmelidir. Diğer maddeler oldukça iyi (0,30-0,39) ve çok iyi madde (0,40 ve üstü) kategorisindedir.

Benzetme üretme testinde yer alan maddelerin madde güçlük indekslerinin 0,061-0,424 aralığında, madde ayırıcılık indekslerinin ise 0,121-0,667 aralığında değiştiği görülmektedir. Maddelerin çoğunluğu katılımcı grupta yer alan okulöncesi çocuklarına zor (madde güçlük indeksleri 0,00-0,40 aralığında) gelmiştir. Yalnızca madde 7 orta güçlük düzeyindedir (madde güçlük indeksleri 0,40-0,60 aralığında). Madde ayırıcılık değerleri incelendiğinde, benzetme üretme ölçeğindeki 8 ve 10 numaralı maddeler ayırt edicilik katsayıları 0.20'nin altında olduğundan testten çıkarılmıştır. 3 ve 5 numaralı maddeler (ayırıcılık indeksi 0,20-0,29 aralığında) düzeltilmeli ve geliştirilmelidir. Diğer maddeler oldukça iyi (0,30-0,39) ve çok iyi madde (0,40 ve üstü) kategorisindedir.

Bazı maddelerin katılımcılara zor gelmesinin nedeni konudan kaynaklanmaktadır. Benzetme gibi bir dil figürünün 5-6 yaş grubu çocuklarda bütün yönleriyle bulunmasını beklemek yanlış olabilir. Çünkü figüratif dil özellikle de yetişkinlik döneminde yeterli bir görünüm sunar. Ancak bu çalışmada bir dil figürü olarak benzetmelerin çocuklar tarafından ne düzeyde kullanıldığını saptamak amaç olduğundan ölçekteki tüm maddeler çalışmada kullanılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci araştırmacı tarafından yürütülmüştür. Bunun için katılımcılarla yüz yüze görüşme yapılmıştır. Görüşmeler gerekli izinler alındıktan sonra katılımcıların öğrenim gördükleri okullarda boş bir odada gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların dış uyarıcılardan etkilenmemesi için görüşme sırasında odaya başka biri alınmamıştır. Görüşmelerden önce katılımcılara görüşme sırasında ne yapılacağı ayrıntılı olarak anlatılmıştır. Ölçekte geçen maddelerin benzerleri önceden gösterilmiş ve nasıl yanıt vermeleri gerektiği açıklanmıştır. Ardından görüşmelere geçilmiş ve ölçekteki tüm maddeler uygulanmıştır. Görüşme sırasında herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır. Katılımcıların verdikleri yanıtların ses kayıtları alınmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Katılımcıların verdiği yanıtlar ses kayıtlarından dinlenerek çözümlenmiş ve kodlanmıştır. Bu işlem iki uzman tarafından yapılmıştır. Uzmanlar arasındaki uyuşum yüzdesi .98 olarak hesaplanmıştır. Elde edilen veriler istatistik programına (SPSS) aktarılmış ve araştırma sorularına dayalı olarak betimsel istatistik ve Spearman korelasyon katsayısı hesaplaması yapılmış ve Mann Whitney U tekniği uygulanmıştır.

Araştırmanın alt problemlerinden biri olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar arasındaki ilişki nasıldır?" sorusuna yanıt aramak için öncelikle alınan toplam puanların dağılımının normalliği incelenmiştir. Dağılımın normalliğine ilişkin test sonuçları Tablo 3.5.1'de sunulmuştur.

Tablo 3.5.1

Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnov		
	KS	Sd	p
BA Toplam	,124	120	,000
BÜ Toplam	,220	120	,000

Tablo 3.5.1 incelendiğinde, dağılımların normal dağılıma uygun olmadığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu nedenle toplam puanlar üzerinden yapılacak analizlerde parametrik olmayan tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir. Bu doğrultuda dördüncü alt probleme yanıt aramak amacıyla Spearman korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Beşinci alt problem olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak için öncelikle alınan toplam puanların cinsiyete ilişkin oluşan alt gruplardaki dağılımının normalliği incelenmiştir.

Dağılımın normalliğine ilişkin test sonuçları Tablo 3.5.2’de sunulmuştur.

Tablo 3.5.2

Cinsiyet Gruplarında Normallik Testleri

Kolmogorov-Smirnov				
	Cinsiyet	KS	Sd	p
BA Toplam Puanı	Erkek	,106	59	,096
	Kadın	,140	61	,005
BÜ Toplam Puanı	Erkek	,264	59	,000
	Kadın	,177	61	,000

Tablo 3.5.2 incelendiğinde, yalnızca erkek çocukların benzetme anlama toplam puanlarının normal dağıldığı ($p>0.05$), diğer dağılımların normal dağılıma uygun olmadığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu nedenle yapılacak analizlerde parametrik olmayan teknikler kullanılmıştır. Bu doğrultuda beşinci alt probleme yanıt aramak amacıyla ilişkisiz örneklem t testinin parametrik olmayan versiyonu olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Çalışmanın altıncı alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar okulöncesi eğitime devam süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak için öncelikle alınan toplam puanların okulöncesi eğitime devam süresine ilişkin oluşan alt gruplardaki dağılımının normalliği incelenmiştir. Dağılımın normalliğine ilişkin test sonuçları Tablo 3.5.3’te sunulmuştur.

Tablo 3.5.3

Okulöncesi Eğitime Devam Süresine Göre Gruplarda Normallik Testleri

Kolmogorov-Smirnov				
	Devam Süresi	KS	Sd	p
BA Toplam Puanı	1 yıl	,134	66	,005
	2 yıl	,095	54	,200*
BÜ Toplam Puanı	1 yıl	,255	66	,000
	2 yıl	,164	54	,001

Tablo 3.5.3 incelendiğinde, yalnızca okulöncesi eğitime iki yıl devam edenlerin benzetmeleri anlama toplam puanlarının normal dağıldığı ($p>0.05$), diğer

dağılımların normal dağılıma uygun olmadığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu nedenle yapılacak analizlerde parametrik olmayan teknikler kullanılmıştır. Bu doğrultuda altıncı alt probleme yanıt aramak amacıyla ilişkisiz örneklem t testinin parametrik olmayan versiyonu olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Çalışmanın yedinci alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak için öncelikle alınan toplam puanların okul türüne ilişkin oluşan alt gruplardaki dağılımının normalliği incelenmiştir. Dağılımın normalliğine ilişkin test sonuçları Tablo 3.5.4'te sunulmuştur.

Tablo 3.5.4

Okul Türü Gruplarında Normallik Testleri

		Kolmogorov-Smirnov		
	Okul Türü	KS	Sd	p
BA Toplam Puanı	Özel Kurumlara	,147	56	,004
	Bağlı Okullar			
	Devlet Okulu	,109	64	,058
BÜ Toplam Puanı	Özel Kurumlara	,262	56	,000
	Bağlı Okullar			
	Devlet Okulu	,154	64	,001

Tablo 3.5.4 incelendiğinde, yalnızca devlet okuluna gidenlerin benzetme anlama toplam puanlarının normal dağıldığı ($p > 0.05$), diğer dağılımların normal dağılıma uygun olmadığı görülmektedir ($p < 0.05$). Bu nedenle yapılacak analizlerde parametrik olmayan teknikler kullanılacaktır. Bu doğrultuda yedinci alt probleme yanıt aramak amacıyla ilişkisiz örneklem t testinin parametrik olmayan versiyonu olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Çalışmanın sekizinci alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme başarı testlerinden aldıkları toplam puanlar yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak için öncelikle alınan toplam puanların yaşa ilişkin oluşan alt gruplardaki dağılımının normalliği

incelenmiştir. Dağılımın normalliğine ilişkin test sonuçları Tablo 3.5.5'te sunulmuştur.

Tablo 3.5.5

Yaş Gruplarında Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnov			
	Yaş	KS	Sd	p
BA Toplam Puanı	5	,170	52	,001
	6	,101	68	,085
BÜ Toplam Puanı	5	,262	52	,000
	6	,162	68	,000

Tablo 3.5.5 incelendiğinde, yalnızca altı yaşındakilerin benzetme anlama toplam puanlarının normal dağıldığı ($p>0.05$), diğer dağılımların normal dağılıma uygun olmadığı görülmektedir ($p<0.05$). Bu nedenle yapılacak analizlerde parametrik olmayan teknikler kullanılacaktır. Bu doğrultuda sekizinci alt probleme yanıt aramak amacıyla ilişkisiz örneklem t testinin parametrik olmayan versiyonu olan Mann Whitney U testi kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine bağlı olarak yapılan çözümlenmeler sonucunda elde edilen bulgular sunulacaktır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın ilk alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama başarı testine verdikleri yanıtların dağılımı nasıldır?" sorusuna yanıt aramak amacıyla oluşturulan sıklık tablosu Tablo 4.1.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.1.1

Benzetme Anlama Başarı Testine İlişkin Sıklık Tablosu

Madde No	Madde		f	%
1	Çocuk adama yaklaşıp yardım istedi. Ancak adam duvar gibiydi. Çocuğun yüzüne bile bakmadı.	Y	100	83.3
		D	20	16.7
		Toplam	120	100.0
2	O kadar çok şey giyinmişti ki lahana gibi olmuştu.	Y	62	51.7
		D	58	48.3
		Toplam	120	100.0
3	Babası hastalandıktan sonra dal gibi kalmıştı.	Y	87	72.5
		D	33	27.5
		Toplam	120	100.0
4	Çocuğun babası o kadar iriydi ki ikisi bir aradayken sürahi ile bardak gibi görünüyorlardı.	Y	105	87.5
		D	15	12.5
		Toplam	120	100.0
5	Çatılar, binaların (evlerin) şemsiyesi gibidir. Onlar olmasaydı açıkta kalırdık.	Y	64	53.5
		D	56	46.7
		Toplam	120	100.0

Madde No	Madde		f	%
6	Orman, ağaçların ailesi gibidir. Ağaçlardan biri kurursa, diğerleri çok üzülür.	Y	100	83.3
		D	20	16.7
		Toplam	120	100.0
7	Mehmet, Zeynep, Damla ve Ufuk tren vagonları gibi sınıfa girince öğretmenimiz nereden geldiklerini sordu.	Y	91	75.8
		D	29	24.2
		Toplam	120	100.0
8	İnternet bilgi kutusu gibidir, aradığınız her şeyi orada bulabilirsiniz.	Y	86	71.7
		D	34	28.3
		Toplam	120	100.0
9	Ali yağmurun altında sokak kedisi gibi olmuştu	Y	94	78.3
		D	26	21.7
		Toplam	120	100.0
10	Odamı toplamaya hiç üşenmem. Bu benim için kurabiye yemek gibidir.	Y	103	85.8
		D	17	14.2
		Toplam	120	100.0
11	Eve gittiğimde annemi o kadar özlemiş olurum ki ona sarmaşık gibi sarılırım.	Y	65	54.2
		D	55	45.8
		Toplam	120	100.0
12	Okulumuzu asla aksatmamalıyız, çünkü eğitim güzel günlere giden yol gibidir.	Y	82	68.3
		D	38	31.7
		Toplam	120	100.0
13	Yalan söylemek çürük bir dala tırmanmak gibidir. Eninde sonunda kırılır.	Y	52	43.3
		D	68	56.7
		Toplam	120	100.0
14	İnsanın beyni bir havuz gibidir. Bütün bildiklerimiz, anılarımız, hayallerimiz beynimizde toplanır.	Y	97	80.8
		D	23	19.2
		Toplam	120	100.0
15	Karavanımız olsaydı kaplumbağa gibi yaşardık. Ev almaya gerek olmazdı.	Y	90	75.0
		D	30	25.0
		Toplam	120	100.0
16	Savaş olduğunda çocuklar, kar altında kalan çiçekler gibi olur.	Y	92	76.7
		D	28	23.3
		Toplam	120	100.0

Tablo 4.1.1 incelendiğinde benzetmelerin anlaşılma düzeyine ilişkin 120 katılımcıya yöneltilen 16 maddeden en çok anlaşılma maddelerinin 13. (%56,7 oranla 68 katılımcı tarafından), 2. (%48,3 oranla 58 katılımcı tarafından) ve 5. (%46,7 oranla 56 katılımcı tarafından) maddeler olduğu, en az anlaşılma maddelerinin ise sırayla 4. (%87,5 oranla 105 katılımcı tarafından), 10. (%85,8 oranla 103 katılımcı tarafından) ve 1. (%83,3 oranla 100 katılımcı tarafından) maddeler olduğu

görülmektedir. Diğer maddelerin katılımcılar tarafından ne düzeyde anlaşıldığı tabloda görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın ikinci alt problemi olan “Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme üretme başarı testine verdikleri yanıtların dağılımı nasıldır?” sorusuna yanıt aramak amacıyla oluşturulan sıklık tablosu Tablo 4.2.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.2.1

Benzetme Üretme Başarı Testine İlişkin Sıklık Tablosu

Madde No	Madde		f	%
1	Annem.....gibiydi, bütün evin temizliğini hemen bitirmişti. (çalışkanlık ve hızlilik)	Y	79	65.8
		D	41	34.2
		Toplam	120	100.0
2	Dedem.....gibi adamdı, kapıdan sığmazdı. (büyüklük, irilik)	Y	106	88.3
		D	14	11.7
		Toplam	120	100.0
3	Arkadaşlarımın sözleri.....gibiydi. Söylediklerini duyduğunda çok üzül müştüm. (yaralayıcı, zarar verici)	Y	108	90.0
		D	12	10.0
		Toplam	120	100.0
4	Hastalık.....gibidir, hasta olmamak için sağlıklı beslenmeliyiz. (zarar verici)	Y	78	65.0
		D	42	35.0
		Toplam	120	100.0
5	Mehmet,.....gibi bir çocuktur. Bilmediğin her şeyi ona sorabilirsin. (bilgiler)	Y	111	92.5
		D	9	7.5
		Toplam	120	100.0
6	Ağaçlar doğanın.....gibidir, onlar kesilirse doğa çıplak kalır. (kaplama,örtme, koruma durumu)	Y	95	79.2
		D	25	20.8
		Toplam	120	100.0
7	Kızılay.....gibidir. Deprem, yangın, sel olduğunda yardım etmesi için ona sığınırız. (korunaklılık)	Y	72	60.0
		D	48	40.0
		Toplam	120	100.0
8	Dansçılar.....gibi hareket ediyordu, herkes çok etkilendi. (kıvraklık)	Y	105	87.5
		D	15	12.5
		Toplam	120	100.0
9	Derimiz vücudumuzun.....gibidir. O olmasaydı bütün iç organlarımız açıkta kalırdı. (örtme,kapama, kaplama)	Y	95	79.2
		D	25	20.8
		Toplam	120	100.0
10	İnsanların ne düşündüğünü anlamak için gözlerine bakın, çünkü gözler.....gibidir.(her şeyi net biçimde gösterme durumu)	Y	112	93.3
		D	8	6.7
		Toplam	120	100.0

Tablo 4.2.1 incelendiğinde benzetme üretebilme düzeyine ilişkin 120 katılımcıya yöneltilen 10 maddeden en çok başarı sağlanan maddelerin 7. (%40 oranla 48 katılımcı tarafından), 4. (%35 oranla 42 katılımcı tarafından) ve 1. (%34,2 oranla 41 katılımcı tarafından) maddeler olduğu, en az başarı gösterilen maddelerin ise sırayla 10. (%93.3 oranla 112 katılımcı tarafından), 5. (%92.5 oranla 111 katılımcı tarafından) ve 3. (%90 oranla 108 katılımcı tarafından) maddeler olduğu görülmektedir. Diğer maddelerin oranlarına ilişkin veriler tabloda görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın üçüncü alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puana ilişkin betimsel istatistikler nasıldır?" sorusuna yanıt aramak için oluşturulan betimsel istatistik tablosu Tablo 4.3.1'de sunulmuştur.

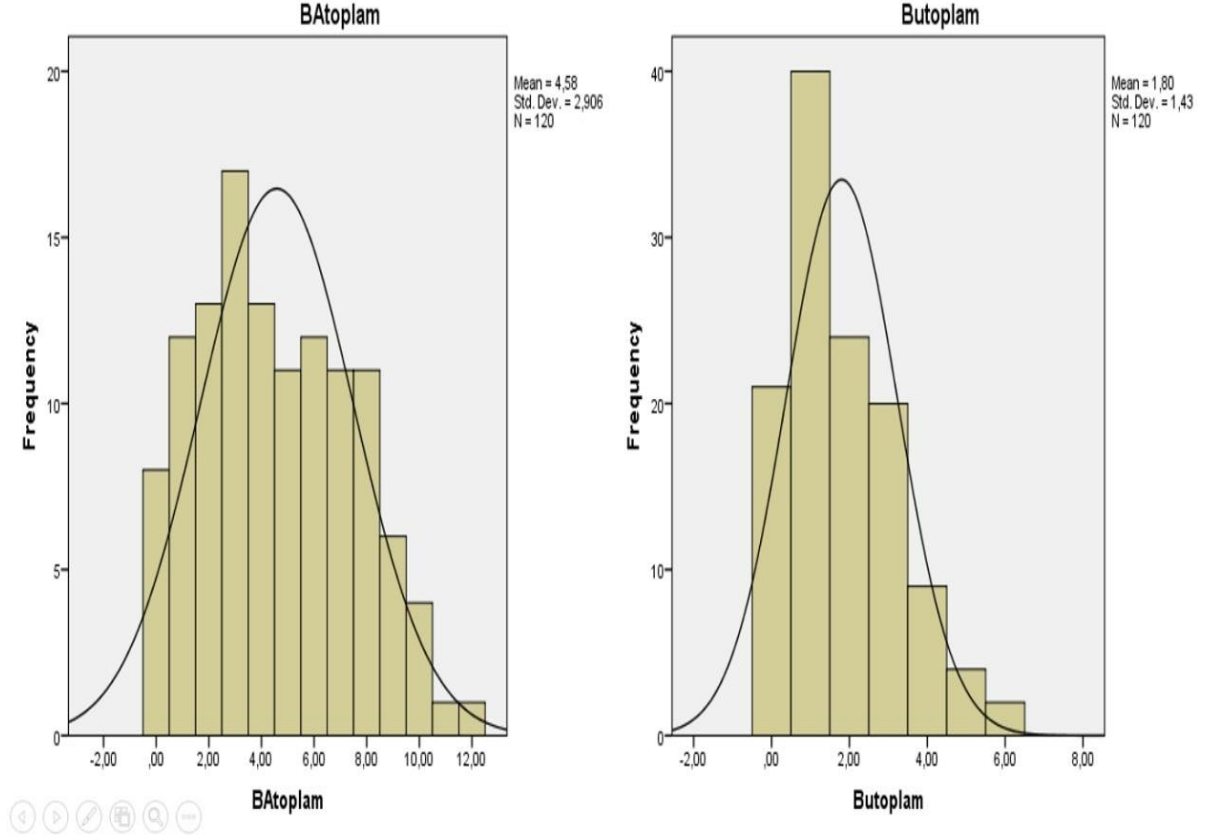
Tablo 4.3.1

Betimsel İstatistikler

	Benzetme Anlama	Benzetme Üretme
N	120	120
Ortalama	4,5833	1,8000
Medyan	4,0000	1,0000
Mod	3,00	1,00
Std. Sapma	2,90633	1,42958
Varyans	8,447	2,044
Çarpıklık Katsayısı	,291	,781
Çarpıklık Katsayısının Std. Hatası	,221	,221
Basıklık katsayısı	-,777	,162
Basıklık katsayısının Std. Hatası	,438	,438
Ranj	12,00	6,00
Minimum	,00	,00
Maksimum	12,00	6,00

Tablo 4.3.1'de yer alan betimsel istatistik sonuçları incelendiğinde, merkezi eğilim ölçülerini oluşturan aritmetik ortalama, medyan (ortanca) ve mod (tepe değer) değerlerinin iki toplam puan için de birbirine yakın olduğu görülmektedir. Dağılımların normal dağılımdan aşırı sapmadığı söylenebilir. Değişim ölçülerini oluşturan ranj (dağılım genişliği), varyans, standart sapma, çarpıklık ve basıklık katsayıları incelendiğinde; puanların ortalamadan olan ortalama uzaklıkları (standart

sapma) benzetme anlama boyutunda daha yüksektir. Benzetme anlama boyutundan alınan puanlar daha heterojen dağılım göstermektedir. Testin iki boyutuna ait basıklık ve çarpıklık katsayıları normal dağılım sınırları içindedir (± 1 aralığındadır). Testin iki boyutundan alınan toplam puanlara ilişkin dağılım eğrileri Şekil 4.3.1’de sunulmuştur.

Şekil 4.3.1. Dağılım Eğrileri

Dağılım eğrileri incelendiğinde testlerin uygulanması sonucunda elde edilen puanlara ilişkin dağılımların normal dağılımdan bir miktar saptığı söylenebilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın dördüncü alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puanlar arasındaki ilişki nasıldır?" sorusuna yanıt aramak için hesaplanan Spearman korelasyon katsayısı Tablo 4.4.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.4.1

Spearman Korelasyon Katsayısı

		BÜ Toplam Puanı
	Spearman's rho	,585
BA Toplam Puanı	p	,000
	N	120

Tablo 4.4.1 incelendiğinde, okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinin her iki boyutundan aldığı toplam puanlar arasında orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir ($r=0.585$, $p<0.05$).

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın beşinci alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinin her iki boyutundan aldığı toplam puanlar cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.5.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.5.1

Puanların Cinsiyete Göre Farkı

	Cinsiyet	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
	Erkek	59	60,42	3564,50		
BA Toplam Puanı	Kadın	61	60,58	3695,50	1794,500	,979
	Toplam	120				
	Erkek	59	57,70	3404,50		
BÜ Toplam Puanı	Kadın	61	63,20	3855,50	1634,500	,373
	Toplam	120				

Tablo 4.5.1 incelendiğinde okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama (U=1794.50, p>0.05) ve benzetme üretme (U=1634.50, p>0.05) boyutlarından aldığı toplam puanların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın altıncı alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme testinin her iki boyutundan aldığı toplam puanlar okulöncesi eğitime devam süresine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.6.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.6.1

Puanların Okulöncesi Eğitime Devam Süresine Göre Farkı

	Okulöncesi Eğitime Devam Süresi	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
BA Toplam Puan	1,00	66	45,61	3010,00	799,000	,000
	2,00	54	78,70	4250,00		
	Toplam	120				
BÜ Toplam Puan	1,00	66	48,90	3227,50	1016,500	,000
	2,00	54	74,68	4032,50		
	Toplam	120				

Tablo 4.6.1 incelendiğinde okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama (U=799.00, p<0.05) ve üretme (U=1016.50, p<0.05) boyutlarından aldığı toplam puanların okulöncesi eğitime devam süresine göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Okulöncesi eğitim kurumlarına iki yıl devam eden okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme boyutlarından aldığı toplam puanlar, okulöncesi eğitim kurumlarına bir yıl devam eden okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme boyutlarından aldığı toplam puanlardan daha yüksektir.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın yedinci alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puanlar okul türüne göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.7.1’de sunulmuştur.

Tablo 4.7.1

Puanların Okul Türüne Göre Farkı

	Okul Türü	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
BA Toplam Puanı	Özel Kurumlara Bağlı Okullar	56	40,52	2269,00	673,000	,000
	Devlet Okulu	64	77,98	4991,00		
	Toplam	120				
BÜ Toplam Puanı	Özel Kurumlara Bağlı Okullar	56	39,45	2209,00	613,000	,000
	Devlet Okulu	64	78,92	5051,00		
	Toplam	120				

Tablo 4.7.1 incelendiğinde okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama (U=673.00, p<0.05) ve üretme (U=613.00, p<0.05) başarı testinden aldığı toplam puanların okul türüne göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Devlet okuluna giden okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve benzetme üretme başarı testinden aldığı toplam puanlar, özel kurumlar kapsamındaki okulöncesi eğitim sınıflarına giden çocukların benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puanlardan daha yüksektir.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Çalışmanın sekizinci alt problemi olan "Okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puanlar yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?" sorusuna yanıt aramak amacıyla yapılan Mann Whitney U Testi sonuçları Tablo 4.8.1'de sunulmuştur.

Tablo 4.8.1

Puanların Yaşa Göre Farkı

	Yaş	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
BA Toplam Puanı	5,00	52	40,21	2091,00	713,000	,000
	6,00	68	76,01	5169,00		
	Toplam	120				
BÜ Toplam Puanı	5,00	52	46,00	2392,00	1014,000	,000
	6,00	68	71,59	4868,00		
	Toplam	120				

Tablo 4.8.1 incelendiğinde okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama (U=713.00, p<0.05) ve üretme (U=1014.00, p<0.05) başarı testinden aldığı toplam puanların yaşa göre anlamlı farklılık gösterdiği görülmektedir. Altı yaşındaki okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puanlar, beş yaşındaki okulöncesi dönem çocuklarının benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puanlardan daha yüksektir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama ve üretme becerileri incelenerek bu figüratif dil türünü edinim düzeylerini anlamak hedeflenmiştir. Araştırmada üstünde durulan noktalardan biri çocukların benzetmeleri ne düzeyde anladıklarıdır. Bununla ilişkili olarak çocuklara yöneltilen 16 benzetme anlama maddesinden yaklaşık %28.65'inin anlaşılabilirdiği, ancak %71.38'inin ise anlaşılamadığı görülmüştür. En çok anlaşılan ilk üç maddenin anlaşılma oranları 120 katılımcı için %56.7, %48.3, %46.7'dir. Bu oranlar en çok doğru yanıt verilen maddelerin bile katılımcıların yaklaşık yarısı tarafından anlaşılabilirdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte en çok yanlış yanıt verilen maddelerin oranları ise %87.5, %85.8, %83.3'tür. Bu oranlar katılımcılara en zor gelen maddelerde anlaşılama düzeyinin önemli ölçüde yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak 5-6 yaş grubundaki çocukların çok az bir bölümünün benzetmeleri anlayabildiği belirlenmiştir.

Katılımcıların en çok anladığı ilk üç madde ile en az anladığı ilk üç madde karşılaştırıldığında birtakım farklar göze çarpmaktadır. En çok anlaşılan maddelerden birincisinde (13. *Yalan söylemek çürük bir dala tırmanmak gibidir. Eninde sonunda kırılır.*) *yalan söyleme* ile *çürük bir dala tırmanma*, ikincisinde (2. *O kadar çok şey giyinmişti ki lahana gibi olmuştu.*) *çok şey giyinme* ile *lahana* ve üçüncüsünde ise (5. *Çatılar, binaların (evlerin) şemsiyesi gibidir. Onlar olmasaydı açıkta kalırdık.*) *çatılar* ile *şemsiye* kavramları arasında benzetme yapılmıştır. Bunlardan *çürük bir dala tırmanma*, *lahana* ve *şemsiye* kaynak alan; *yalan söyleme*, *çok şey giyinme* ve *çatı* kavramları hedef alandır. Gibbs (1994), benzetmelerin anlaşılması için kaynak ve hedef alanın iyi bilinmesi gerektiğini vurgulamıştır. Anlaşılma oranı yüksek

maddelerdeki kavramlar çocukların 5-6 yaşına kadar kolayca edinebildikleri, hakkında deneyim sahibi oldukları ve dolayısıyla iyi tanıdıkları varlıklara ilişkindir. En çok bu maddelerin bilinme nedeni ise, Miller'ın (1987) da dediği gibi, yapılan benzetmelerin içeriğindeki kavramların tanınan varlıklar olmasından kaynaklanmış olabilir. Buna ek olarak, Whyte'ın (2012) belirttiği üzere, belli bir düşünceyi uzun ve ayrıntılı ifadelerle anlatma yerine bir benzetmenin kullanılması daha az dilsel birimle karmaşadan uzak biçimde daha geniş bir içeriği iletir. Yani benzetmelerin bu maddelerde ifade ediliş biçimi de anlamayı daha olumlu yönde etkilemiş olabilir. En çok anlaşılan maddelerde benzetmelerin diğer maddelere oranla daha açık, net ve kısa ifade edildiği sezilmektedir. Bu nedenle katılımcıların anlamasında ifade biçiminin olumlu yönde bir etkisi olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların en az anlayabildiği maddeler incelendiğinde daha farklı kavramlarla benzetmeler kurulduğu ve bunların anlaşılanlara oranla daha karmaşık ve uzun bir biçimde ifade edildiği sezilmektedir. Başarısızlık oranı en yüksek olan birinci maddede (*4. Çocuğun babası o kadar iriydi ki ikisi bir aradayken sürahi ile bardak gibi görünüyorlardı.*) çocuk ve baba ile sürahi ve bardak kavramları, ikincisinde (*10. Odamı toplamaya hiç üşenmem. Bu benim için kurabiye yemek gibidir.*) odayı toplama ile kurabiye yeme kavramları, üçüncüsünde ise (*1. Çocuk adama yaklaşıp yardım istedi. Ancak adam duvar gibiydi. Çocuğun yüzüne bile bakmadı.*) adam ve duvar kavramları arasında benzetme yapılmıştır. Bu kavramların bir benzetme yapısı içinde yan yana getirilmesi, anlaşılan maddelerdeki kavramların yan yana getirilmesine oranla katılımcılar açısından daha az rastlanır bir durum olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle katılımcılar bu kavramları ilişkilendirmede güçlük yaşamış olabilir. Haught'ın (2013) belirttiği üzere, aralarında bağıntı kurulamayan kavramlardan yapılmış benzetmeler anlaşılabilir. Burada da benzer bir durum gerçekleşmiştir. Anlaşılmayan ilk üç maddenin bir diğer özelliği de daha uzun ve karmaşık bir ifade biçiminde sunulmuş olmasıdır. Dolayısıyla katılımcılar maddenin dilsel yapısını çözmede sorun yaşamış olabileceği için de bu maddelere doğru yanıt verememiş olabilirler.

Araştırmada üstünde durulan noktalardan ikincisi, çocukların benzetmeleri ne düzeyde üretebildiklerine ilişkindir. Bu noktayla ilgili olarak çocuklara yöneltilen benzetme üretmeye yönelik 10 maddenin yaklaşık %19.92'sine geçerli bir yanıt verildiği, ancak %80.08'ine yanıt verilemediği ya da hatalı yanıt verildiği

görülmüştür. En çok başarı sağlanan ilk üç maddenin üretilme oranları 120 katılımcı için %40, %35, %34.02'dir. Bu oranlar, en çok başarı gösterilen maddelerde bile katılımcıların yalnızca yaklaşık 1/3'üne karşılık gelmektedir. Bununla birlikte en çok yanlış yanıt verilen maddelerin oranları %93.3, %92.5, %90'dır. Başarısızlığın en yüksek olduğu maddelerde katılımcıların oranı %90'nın üstündedir. Bu sonuçlar 5-6 yaş grubundaki çocukların benzetme üretmede yeterli düzeye ulaşamamış olduklarının göstergesidir.

Benzetmelerin anlaşılması boyutunda yapıldığı gibi üretilme boyutunda da en başarılı ve en başarısız olunan maddeler karşılaştırıldığında bu sonucun nedenini açıklayabilecek çeşitli farklar gözlemlenmektedir. En çok üretilen maddelerden birincisinde (7. *Kızılay.....gibidir. Deprem, yangın, sel olduğunda yardım etmesi için ona sığınırız. (korunaklılık)*) *Kızılay* ve *korunaklılık* kavramı, ikincisinde (4. *Hastalık.....gibidir, hasta olmamak için sağlıklı beslenmeliyiz. (zarar verici)*) *hastalık* ve *zarar vericilik* kavramları, üçüncüsünde ise (1. *Annem.....gibiydi, bütün evin temizliğini hemen bitirmişti. (çalışkanlık ve hızlılık)*) *anne* ve *çalışkanlık-hız* kavramları arasında benzetme üretilmeye çalışılmıştır. Bunlardan *Kızılay*, *hastalık* ve *anne* kavramları hedef alan; *korunaklılık*, *zarar vericilik* ve *çalışkanlık-hız* kavramları ise kaynak alandır. Benzetmeleri anlamada olduğu gibi bu kavramlar çocukların 5-6 yaşına kadar hakkında deneyim sahibi oldukları ve dolayısıyla iyi tanıdıkları varlıklara ilişkindir. Bayhan ve Artan'ın (2004) da belirttiği üzere, dil gelişimi ve bilişsel beceriler çocuğun çevresi ile etkileşiminden çıkardığı sonuçlarla gerçekleşmektedir. Bilaloğlu (2005) ise, benzetmelerin soyut olanı anlaşılır kılarak somut duruma getirmede yardımcı olduğunu belirtir. Yani benzetmelerin ifade ediliş biçiminde soyut durumdaki hedef alan, kaynak alan aracılığıyla somut duruma dönüştürülür. Katılımcıların hedef alandaki bu kavramlara ilişkin bilgi ve algı düzeyi benzetme üretme becerilerini olumlu yönde etkilemiş olabilir.

Katılımcıların benzetme üretmede başarısız olduğu maddeler incelendiğinde farklı bir durumun olduğu görülmektedir. Bu maddelerde yer alan kavramlar, katılımcıların daha az deneyim ve bilgi sahibi olduğu varlıklardan oluşmaktadır. Bunun yanında kaynak ve hedef alanda yer alacak kavramların ilgili nitelik açısından ilişkilendirilmesinin güç olduğu da söylenebilir. Bu maddelerden birincisinde (10. *İnsanların ne düşündüğünü anlamak için gözlerine bakın, çünkü gözler.....gibidir. (her şeyi net bir biçimde gösterme durumu)*) *göz* ve *görünürlük* kavramları,

ikincisinde (5. *Mehmet,.....gibi bir çocuktur. Bilmediğin her şeyi ona sorabilirsin. (bilgilerlik) Mehmet ile bilgilerlik kavramları, üçüncüsünde ise (3. Arkadaşlarımlın sözleri.....gibiydi. Söylediklerini duyduğunda çok üzölmüşüm. (yaralayıcı, zarar verici)) söz ve yaralayıcılık kavramları arasında benzetme üretilmeye çalışılmıştır. Aralarında benzetme üretilmesi gereken bu kavramların katılımcılar tarafından önceki maddelerde bulunan kavramlara oranla daha az bilindiğı düşünölmektedir. Bu nedenle katılımcılar bu kavramları ilişkilendirerek benzetme üretmede güçlük yaşamış olabilir. Bu nokta katılımcıların benzetme üretebilme becerilerinden çok benzetmeleri üretmede kullanacakları kavramlara ilişkin bir sorundur. Bazı maddelerde gösterdikleri başarı bunun kanıtıdır. Buna ek olarak, Glucksberg'in (2001) belirttiğı üzere benzetmeler ancak kavramlar arasında bağıntı kurularak üretilebildiğinden bu araştırmadaki katılımcıların bu maddelerdeki kavramlar arasında bağıntı kuramadıkları düşünölmektedir.*

Araştırmanın üstünde durulan alt problemlerden üçüncüsü çocukların benzetme anlama ve üretme başarı testinden aldığı toplam puana ilişkin betimsel istatistiksel sonuçları doğrultusunda benzetme anlama boyutundan alınan puanların üretmeden alınan puanlara oranla daha heterojen dağılım göstermesidir. Bu sonucun katılımcılarda benzetmeleri anlamının gelişim aşamasında olmasından kaynaklandığı düşünölmektedir. Bu aşamadaki bir becerinin farklı değişkenlerden kolayca etkilenebileceğı açıktır. Oysa henüz yeterince gelişmeyen benzetme üretme becerisinde aynı heterojenlik görölmemiştir.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde benzetmeleri anlama ve üretme becerisi arasındaki ilişkiye bakılmıştır. Okulöncesi dönem çocuklarının benzetmeleri anlama durumları üretme durumlarına oranla daha yüksektir. Bu sonuç, beklenen bir durumdur. Çünkü alanyazında dil kullanımına genel olarak bakıldığında insanların anlama becerisinin anlatma becerisinden daha iyi durumda olduğu görölmektedir (Karacan, 2000; Güler ve Dönmez, 2007; MEB, 2015). Benzetmeleri konu edinen bu çalışmada da bu kuralın işlediğı söylenebilir. Ayrıca bulgularda elde edilen benzetmeleri anlama ve üretme başarıları arasında orta düzeyde bir ilişkinin olması katılımcıların benzetmeleri üretme durumlarında onları anlama biçimlerinin bir tür kaynak ve temel oluşturduğu düşünölebilir.

Anlamanın dilde üretmeye katkı sağladığını gösteren okulöncesi dönem çocuklarla yapılmış çeşitli araştırma bulguları vardır. Örneğin, Güler ve Dönmez (2007) 48-72 aylık (4-6 yaş) çocuklarla yaptıkları araştırmada alıcı dil ediniminin ifade edici dile oranla daha hızlı ve daha çok geliştiğine yönelik bir sonuca ulaşmıştır. Başka bir deyişle, çocuğun kendisini etkin biçimde ifade edebilmesinin önkoşulu alıcı dilinin gelişmiş olmasıdır. Alıcı dilde yeterli gelişmeyi gösteremeyen bireyler, ifade edici dilde de başarılı bir düzeye ulaşamayabilir. Ayrıca bu durum özel öğrenime gereksinim duyan down sendromlu ve dil bozukluğu olan çocuklarda da benzer biçimdedir. Laws ve Bishop'un (2003) down sendromlu ve özgül dil bozukluğu olan çocuklar üzerinde yaptıkları çalışmanın sonucu, her iki grubun da ifade edici dilinin alıcı dilden daha geç gelişmiş olduğu yönündedir. Dilin belli bir boyutunu oluşturan benzetmeler de bu işleyişe bağlıdır. Buna göre benzetmeleri anlamadaki gelişimin düzeyinin onların üretilmesinde belirleyici olduğu söylenebilir.

Katılımcıların benzetme üretmedeki başarı düzeyleri, anlama düzeyleri kadar benzetmelerin karmaşık yapısıyla da ilişkilidir. Glucksberg (2001) benzetmelerin günlük dilin yapısına oranla çok daha karmaşık bir yapıya sahip olduğunun altını çizer. Bu durum, çocukların edinim sürecinde anladıklarını üretime dönüştürürken daha dolaylı yollar kullanmasına neden olur. Bundan dolayı benzetmenin üretimi günlük dildeki olağan bir anlatımın kullanımından daha güç bir dilsel işleme gönderimde bulunur. Bu nedenle katılımcılar benzetmelerin yalnızca bir bölümünü üretebilmiş olabilir.

Araştırmada üstünde durulan noktalardan bir diğeri, okulöncesi dönem çocukların benzetmeleri anlama ve üretme başarı düzeylerinin cinsiyetlerine göre bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkindir. Yapılan çözümlenmeler sonucunda benzetme anlama ve üretme puanları arasında cinsiyete göre anlamlı bir farkın oluşmadığı saptanmıştır. Bununla birlikte ortalamaya bakıldığında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olmasa da kızların erkek çocuklardan biraz daha başarılı olduğu belirlenmiştir. Alanyazında dil gelişimi bakımından kızların daha başarılı olduğunun saptandığı başka çalışmalar da bulunmaktadır (Günalp, 2007; Yıldırım, 2008; Tulu, 2009). Bu genelleşmiş durum, benzetme kullanımında da kendini göstermiştir.

Bu çalışmada kızlarla erkeklerin benzetmeleri anlama ve üretme düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmamasının nedeni figüratif dilin bu yaş grubunda ve bu katılımcılar için yeterli düzeyde gelişmemiş olmasıyla da ilgili olabilir. Bu sonuç, Nippold ve Martin'in (1989) elde ettiği sonuçla uyumludur. Nippold ve Martin, figüratif dil türlerini çocukların okulöncesi dönem çağında yeterli düzeyde anlamlandıramadıklarını, ancak ilkokul çağına geldiklerinde belirgin ölçüde bir ilerleme gösterdiklerini belirtmiştir. Yani ilkokul çağı ile birlikte çocukların figüratif dil türlerini daha etkili bir biçimde öğrenme olgunluğuna erişmiş olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, Saban'ın (2008) ilköğretim birinci kademe öğrencilerin yeterli düzeyde metafor üretebildikleri sonucuna varılan araştırmasında, çocukların sınıf düzeyi ilerledikçe onların bilgiye ilişkin sahip oldukları zihinsel imgelerin önemli ölçüde geliştiği yönündedir. Figüratif dil türlerinden biri olan benzetmeler de bu kapsamdadır. Sonuç olarak, okulöncesi dönem çocuklarının figüratif dil açısından yeterli düzeyde ilerlemiş olmamasından dolayı kız ve erkek çocukların dil edinimi açısından aralarında anlamlı bir farkın bulunmadığı düşünülebilir.

Araştırmadan elde edilen bulgulardan bir diğeri katılımcıların okulöncesi eğitime devam etme sürelerine ilişkindir. Benzetmeleri anlama ve üretme başarı testinin her iki boyutundan alınan toplam puanların okulöncesi eğitime devam süresine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Buna göre okulöncesi eğitime devam süresi iki yıl olan katılımcılar, devam süresi bir yıl olan katılımcılardan daha başarılıdır.

Okulöncesi eğitim kurumlarında çocuklara yönelik birçok farklı öğrenme etkinlikleri gerçekleştirilir. Her öğrenme konusu ve öğrenme alanı dil aracılığıyla belirli bir yol almayı gerektirir. Ergin'in (2012) dil gelişimine yönelik yaptığı araştırma bulgularına göre, 5-6 yaş çocuklarının okulöncesi eğitim kurumlarına devam etme süresine bağlı olarak dil gelişim düzeylerinde anlamlı düzeyde fark olduğu belirlenmiş olup, okulöncesi eğitim kurumuna iki yıl devam eden çocukların bir yıl devam eden çocuklara oranla daha ileri düzeyde oldukları belirlenmiştir. Bu durumun temel nedenlerinden biri çocuklara okulöncesi eğitimde sunulan eğitsel yaşantıların niteliğidir (Logue, 2007). Buna ek olarak, Koşan'ın (2015) belirttiği gibi okulöncesi eğitim, çocuğun yaratıcılığında ve dili etkili kullanma yeteneğinin gelişiminde büyük öneme sahiptir. Sonuç olarak,

okulöncesi kurumlarında karşılaşılan yaşantı zenginliğinin yeni dil bağlamları sunmasının ve dil gelişimini desteklemesinin katılımcıların benzetmeleri anlama ve üretme becerilerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Yukarıdaki açıklamalara ek olarak, okulöncesi kurumlarında oyunların önemine de değinmekte yarar var. Çocuklar çeşitli oyun etkinliklerinden büyük haz duyar. Çocukların birbirinden farklı oyunlar oynaması ve oyuna ayrılan zamanın miktarı çocuğun dil gelişim düzeyi açısından önemlidir (Günel, 2007). Bu nedenle oyunlar, diğer eğitsel boyutları yanında birer dil gelişim destekleyicisi olarak da çocukları etkiler. Okulöncesi eğitime uzun süre devam eden çocuklar, bu etkiden dolayı dilsel açıdan ilerleme kaydeder. Bu çalışmadaki katılımcıların da aynı açıdan düşünülmesi yerinde bir yaklaşım olarak değerlendirilebilir.

Çocukların benzetmeleri anlama ve üretme becerilerinin okul türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin elde edilen bulgular noktasında da bir farklılık bulgulanmıştır. Okulöncesi dönem çocuklarının başarı testlerinden aldığı toplam puanlar okul türüne göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiştir. Devlet okuluna giden çocuklar özel kuruma giden çocuklara oranla daha başarılıdır. Bu durum, devlet okullarında genellikle sosyokültürel düzey açısından daha fazla çeşitliliğin bulunmasıyla ilişkilendirilebilir. Farklı sosyokültürel düzeyler farklı dil yapıları ve sözcük dağarcıklarına karşılık gelir. Bu farklılıklarla karşılaşan bireyler dilsel açıdan daha fazla ilerleme gösterebilir. İlhan'ın (2005), çocuğun dili bulunduğu çevreden öğrendiği ve geliştirdiğine yönelik vurgusu bu nokta ile ilişkilendirilebilir. Baykal (2018) da bireylerin yetiştikleri bölge, ekonomik koşullar, gördükleri öğrenim, ait oldukları çevre, mesleki durum ve alışkanlıklarının farklı olması nedeniyle dil kullanımlarında büyük farklılıkların olduğunu belirtirken aynı duruma işaret eder. Dolayısıyla farklı düzeylerdeki dil yapılarına maruz kalmak bireylerin dil gelişimini destekler. Buna karşın özel kurumlarda velilerin, çocukları için ödemek zorunda oldukları yüksek ücretler Türkiye ortamında belli bir sınıf tarafından karşılanabilmektedir. Böylece bu tür okullarda aynı sosyoekonomik düzeyde bulunan çocuklar bir araya gelmektedir. Bu durumun özel kurumlarda devlet okullarına oranla dilsel çeşitlilik bakımından daha dar bir görünüme neden olduğu düşünülmektedir. Sosyokültürel açıdan belli bir sınıfa ilişkin olan dil kullanımı bu çevrede bulunan kişilerin maruz kalabileceği dil zenginliğini de bir ölçüde zayıflatmaktadır. Araştırmada devlet

okullarında bulunan okulöncesi çocukların daha başarılı olmasına bu durumun neden olabileceği düşünülmektedir. Ancak bu çıkarımın başka çalışmalarla doğrulanmaya gereksinimi olduğunu da vurgulamak gerekir.

Araştırmada üstünde durulan son nokta ise çocukların benzetmeleri anlama ve kullanma durumlarında yaşlarının bir etkisinin olup olmadığını belirlemeye yöneliktir. Araştırmada çocukların benzetmeleri anlama ve üretme boyutlarından aldığı toplam puanlar yaşlarına göre anlamlı farklılık göstermiştir. Okulöncesi dönemde 6 yaşındaki çocuklar benzetmeleri 5 yaşındaki çocuklara göre daha iyi anlamıştır. Bu durum beklenen bir sonuçtur. Yaşı yüksek olanların dili daha fazla edindiği bilinen bir gerçektir. Dil edinimi yaş ilerledikçe olgunlaşmayla birlikte gelişir (Owens, 1996). Yaşın ilerlemesi bireylere bir deneyim zenginliği sağlar. Benzer sonuçlar başka çalışmalarda da bulgulanmıştır. Örneğin, Mağden ve Gündoğan'ın (2009) yapmış olduğu çalışmada altı yaş grubu kız ve erkek çocuklar, beş yaş grubu kız ve erkek çocuklar ile karşılaştırıldığında altı yaş grubundaki çocukların soyut mecazi kavramları anlamada daha iyi oldukları bulgulanmıştır. Saban (2008), aynı sonucu diğer bir figüratif dil türü olan metaforlarla ilgili olarak saptamıştır. Üst sınıflardaki çocukların metaforları daha iyi algılaması, içinde buldukları yaş dilimiyle doğrudan ilişkilidir. Bununla birlikte düz anlamlı dilin aynı biçimde 6 yaşındaki çocuklarda 5 yaşındakilere oranla daha güçlü olduğu da öngörülebilir. Benzetmeler ölçünlü dilin üstüne kurulmuş bir yapıya sahip olduğu için ölçünlü dildeki yeterlilik düzeyinin benzetmelere de yansıtacağı söylenebilir. Miller'ın (1987) belirttiği üzere, çocukların deneyim sahibi olduğu varlıklar üzerinde yapılan bir benzetmenin daha hızlı ve kolay biçimde anlaşılacağı düşünülmektedir. Bu sonuç yaş ilerledikçe deneyim ve dil gelişiminin de artmasıyla ilişkilendirilebilir. Sonuç olarak, çocuğun figüratif dil türlerini anlama ve kullanma düzeyleri yaşla birlikte artış göstermektedir.

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlar, benzetmelerin 5 ve 6 yaş grubu okulöncesi çocuklar tarafından anlaşılma ve üretilme durumlarını ortaya koymuştur. Benzetme figüratif dil türlerinden biridir. Figüratif dilin metafor, deyim, ironi gibi diğer türlerinin okulöncesi çocuklar tarafından ne düzeyde anlaşıldığını belirlemeyi amaçlayan başka çalışmaların da yapılması önerilmektedir. Bununla birlikte figüratif dil türlerinin farklı yöntem ve tekniklerle çocuklara uygulanarak araştırılması da konuya ilişkin bilgi birikimini artıracaktır.

Bu çalışma okulöncesi dönemde bulunan 5 ve 6 yaş grubu çocukları üstünde gerçekleştirilmiştir. Daha erken yaşlardan, örneğin 3 yaşından erken çocukluk döneminin sonuna kadar, yani 8 yaşına kadar olan dönemde benzetmenin ve diğer figüratif dil türlerinin nasıl edinildiği ve nasıl geliştiğini belirlemeyi hedefleyen araştırmalar da önemli sonuçlar ortaya koyabilir.

Önerilebilecek başka bir çalışma da benzetmelerin farklı gruplar tarafından ne düzeyde anlaşıldığının saptanmasıdır. Bu çalışmadan elde edilen sonuçlar yalnızca bu araştırmaya katılan grubu bağlayıcı niteliktedir. Elde edilen sonuçların genellenebilir olup olmadığı farklı çalışmalarla doğrulanmalıdır.

Herhangi bir okulöncesi eğitim kurumuna devam etmeyen çocuklar üzerinde de bu araştırma ölçeğinin kullanılması çalışmaya farklı bir boyut katabilir. Ayrıca bu çalışmanın başka il ve ilçelerde uygulanması önerilebilir.

Son olarak benzetmelerin anlaşılmasını ve üretilmesini sağlayan bilgi ve becerilerden oluşan değişkenlerin her birinin ayrı ayrı benzetme kullanımında ne düzeyde etkilediğini saptayacak çalışmaların da yapılması önerilir. Bu yolla figüratif dilin gelişiminde öncelikli olan unsurlar da belirlenmiş olur.

KAYNAKÇA

- Ackerman, B. P. (1982). On comprehending idioms: Do children get the picture? *Journal of Experimental Child Psychology*, 33(3), 439-454.
- Addison, C. (1993). From Literal to Figurative: An Introduction to the Study of Simile. *College English*, 55(4), 402-419.
- Akkök, E. A. (2009). Yabancı Dilde Deyimlerin Öğretimi. *Dil Dergisi*(143), 59-77.
- Akkuş, R. (2011). *Türkçe dersinde simgesel dil öğretiminin ilköğretim öğrencilerinin benzetme, kişileştirme ve deyim kullanımına etkisi.* (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Bayat, N., & Bütün, B. (2013). Çocukların Görsel Göstergeleri Anlama Düzeyleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 344-354.
- Bayer, A. (2015). *Montessori Yönteminin okul öncesi (36-66 ay) çocuklarının özbakım becerilerine etkisinin incelenmesi.* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Bayhan, P. S., & Artan, İ. (2004). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi.* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Baykal, M. (2018). *2-6 yaş arası çocukların dil kullanımı üzerine bir inceleme; Denizli Örneği.* (Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Bilaloğlu, R. G. (2005). Erken çocukluk döneminde fen öğretiminde analogi tekniği. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(30), 72-77.
- Bredin, H. (1998). Comparisons and similes. *Lingua*, 105(1-2), 67-78.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri.* Ankara: Pegem Akademi.
- Castillo, L. C. (1998). The effect of analogy instruction on young children's metaphor comprehension. *Roeper Review*, 21(1), 27-31.
- Chomsky, N. (1988). *Language and Problems of Knowledge: The Managua Lectures.* USA: MIT Press.
- Çınar, B. (2008). Teşbih (Benzetme) Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 129-142.

- Dağabakan, F. Ö., & Dağabakan, D. (2007). Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları. *Milli Eğitim*(174), 1-8.
- Demorest, A., Silberstein, L., Gardner, H., & Winner, E. (1983). Telling it as it isn't: Children's understanding of figurative language. *Developmental Psychology*(1), 121-134.
- Erden, M., & Akman, Y. (1995). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergin, B. (2012). *5-6 yaş çocuklarının dil gelişim düzeyleri ile sosyal kabul durumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Fadaee, E. (2011). Symbols, metaphors and similes in literature: A case study of "Animal Farm". *Journal of English and Literature*, 2(2), 19-27.
- Fromilhague, C. (1995). *Les figures de style* (2 b.). Paris: Nathan.
- Gambell, T. J. (1977). *Simile and Metaphor Production in Children's Oral Language*. University of Alberta.
- Gardner, H., Kircher, M., Winner, E., & Perkins, D. (1975). Children's metaphoric productions and preferences. *Journal of Child Language*, 2(1), 125-141.
- Gentner, D. (1983). Structure-mapping: A theoretical framework for analogy. *Cognitive Science*, 155-170.
- Gentner, D., & Wolff, P. (1997). Alignment in the Processing of Metaphor. *Journal of Memory and Language*, 37(3), 331-355.
- Giang, D. L., & Inho, C. (2015). Comprehension of Figurative Language by Hearing Impaired Children in Special Primary Schools. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 191, 506-511.
- Gibbs, R. W. (1994). *The Poetics of Mind: Figurative Thought, Language, and Understanding*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Gibbs, R. W. (2001). Evaluating Contemporary Models of Figurative Language Understanding. *Metaphor and Symbol*, 16(3-4), 317-333.
- Giora, R. (2002). Literal vs. figurative language: Different or equal? *Journal of Pragmatics*, 34(4), 487-506.

- Girmen, P., & Akkuş, R. (2015). Simgesel Dil Öğretiminin 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Simgesel Dil Öğelerini Kullanım Durumlarına Etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 667-682.
- Glucksberg, S. (2001). *Understanding Figurative Language: From Metaphors to Idioms*. UK: Oxford University Press.
- Glucksberg, S., & Keysar, B. (1990). Understanding Metaphorical Comparisons: Beyond Similarity. *Psychological Review*, 97(1), 3-18.
- Gül, F., & Soysal, B. (2009). Dil ve Düşünce İlişkisi Üzerine. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 7(13), 65-76.
- Güler, T., & Dönmez, N. B. (2007). 48-72 Aylar Arasındaki Türk Çocuklarının Alıcı Dil Yapılarının İncelenmesi. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 27, 83-96.
- Günalp, A. (2007). *Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Haight, C. (2013). A tale of two tropes: How metaphor and simile differ. *Metaphor and Symbol*, 28(4), 254-274.
- Israel, M., Harding, J. R., & Tobin, V. (2004). On simile. Language, culture, and mind, 100.
- İlhan, N. (2005). Çocukların Dil Edinimi, Gelişimi ve Dile Katkıları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 155-160.
- Johnson, J. (1991). Developmental Versus Language-Based Factors in Metaphor Interpretation. *Journal of Educational Psychology*, 83(4), 470-483.
- Karacan, E. (2000). Bebeklerde ve çocuklarda dil gelişimi. *Klinik Psikiyatri*, 3(4), 263-268.
- Koşan, Y. (2015). *Okul öncesi eğitimin iki dilli çocukların okula hazır bulunuşluklarına etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Külebi, O. (1997). *Dilbilim ve Dil Felsefesinde Bir Dönüm Noktası: Noam Chomsky*. Kebikeç Yayınları: Ankara.

- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). The Metaphorical Structure of the Human Conceptual System. *Cognitive Science*, 4(2), 195-208.
- Laws, G., & Bishop, D. V. (2003). A Comparison of Language Abilities in Adolescents With Down Syndrome and Children With Specific Language Impairment. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 46(6), 1324-1339.
- Ledbetter, P. J., & Dent, C. H. (1988). Young children's sensitivity to direct and indirect request structure. *First Language*, 8(24), 227-245.
- Levorato, M. C., & Cacciari, C. (1995). The effects of different tasks on the comprehension and production of idioms in children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 60(2), 261-283.
- Logue, M. E. (2007). Early Childhood Learning Standards: Tools for Promoting Social and Academic Success in Kindergarten. *Children & Schools*, 29(1), 35-43.
- Mağden, D., & Gündoğan, A. (2009). 5-6 ve 7 Yaşındaki Çocukların Mecazi Kavramlarını Anlamalarının İncelenmesi. *Aile ve Toplum*, 5(18), 7-29.
- Malgady, R. G. (1977). Children's Interpretation and Appreciation of Similes. *Child Development*, 48(4), 1734-1738.
- Martinet, A. (2001). *İşlevsel Genel Dilbilim*. (B. Vardar, Çev.) Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- MEB. (2013). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Dil Gelişimi*. Ankara.
- MEB. (2015). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, 0-72 Ay Dil Gelişimi*. Ankara.
- Merwe, K. v., & Adendorff, R. D. (2012). Comprehension and production of figurative language by Afrikaans-speaking children with and without specific language impairment. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 30(1), 39-63.
- Miller, S. I. (1987). Some Comments on the Utility of Metaphors for Educational Theory and Practice. *Educational Theory*, 37(3), 219-227.

- Nippold, M. A., & Martin, S. T. (1989). Idiom interpretation in isolation versus context. A developmental study with adolescents. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 32*, 59-66.
- Nippold, M. A., & Taylor, C. L. (2002). Judgments of Idiom Familiarity and Transparency A Comparison of Children and Adolescents. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research, 45*(2), 384–391.
- Ortony, A. (1979). Beyond literal similarity. *Psychological Review, 86*(3), 161-180.
- Ortony, A. (1993). *Metaphor and Thought* (2. b.). UK: Cambridge University Press.
- Owens, R. E. (1996). *Language Development an Introduction (4th Edition)*. Boston: Allyn and Bacon.
- Owens, R. E. (2012). *Language Development: An Introduction (8th Edition)*. New York: Pearson.
- Özcan, S. (2010). *Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur adlı eserinde sıradışı benzetmeler (özgün metaforlar)*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pektaş, D., & Kangal, S. (2015). Okul Öncesi Dönem Resimli Çocuk Kitaplarındaki Dil Sanatlarının İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1*, 125-137.
- Pektaş, M. (2011). *XIV. yy. Divan şiirinde sevgiliye dair benzetmeler*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Pexman, P. M., & Glenwright, M. (2007). How do typically developing children grasp the meaning of verbal irony?. *Journal of Neurolinguistics, 20*(2), 178-196.
- Qualls, C. D. (1999). Figurative language comprehension in younger and older African-Americans. *Dissertation Abstracts International, 59*(9-B), 4768.
- Rapp, A. M., & Wild, B. (2011). Nonliteral Language in Alzheimer Dementia: A Review. *Journal of the International Neuropsychological Society, 17*(2), 207-218.
- Richards, J. C., & Schmidt, R. W. (1992). *Longman Dictionary of Language Teaching and Applied Linguistics*. UK: Pearson.

- Riddell, P. (2016). Metaphor, Simile, Analogy and the Brain. *Changing English*, 23(4), 363-374.
- Ritchie, L. D. (2013). *Metaphor*. UK: Cambridge University Press.
- Searle, J. (1979). R. 1979: Expression and Meaning: Studies in the Theory of Speech Acts.
- Saban, A. (2008). İlköğretim I. Kademe Öğretmen ve Öğrencilerinin Bilgi Kavramına İlişkin Sahip Oldukları Zihinsel İmgeler. *İlköğretim Online*, 7(2), 421-455.
- Semrud-Clikeman, M., & Glass, K. (2010). The relation of humor and child development: Social, adaptive, and emotional aspects. *Journal of child neurology*, 25(10), 1248-1260.
- Topbaş, S. (2006). *Dil ve Kavram Gelişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Tulu, Y. (2009). *Anadili Türkçe olan ve anadili Türkçe olmayan 4-7 yaş (iki dilli) çocukların dil düzeylerine etki eden faktörlerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Vance, M., & Wells, B. (1994). The wrong end of the stick: language-impaired children's understanding of non-literal language. *Child Language Teaching and Therapy*, 10(1), 23-46.
- Veale, T., & Hao, Y. (2007, Temmuz). Comprehending and generating apt metaphors: a web-driven, case-based approach to figurative language. *AAAI'07 Proceedings of the 22nd national conference on Artificial intelligence* (s. 1471-1476). Vancouver, British Columbia, Canada: AAAI Press.
- Whyte, S., Beauchamp, G., & Hillier, E. (2012, Ağustos). Perceptions of the IWB for Second Language Teaching and Learning: the iTILT Project. *CALL: Using, Learning, Knowing, EUROCALL Conference*, (s. 320-326). Gothenburg, Sweden.
- Yangın, B. (1998). *Dinlediğini anlama becerisini geliştirmede ELVES yönteminin ekisi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

- Yapıcı, Ş. (2004). Çocukta dil gelişimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Yıldırım, A. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarından Yararlanmayan 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimini Etkileyen Faktörlerin İncelenmesi (Konya İli Örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yule, G. (2016). *The Study of Language (3rd Edition)*. New York: Cambridge University Press.
- Yurdugül, H. (2005, Eylül). Ölçek Geliştirme Çalışmalarında Kapsam Geçerliği için Kapsam Geçerlik İndekslerinin Kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* (s. 1-6). Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

EKLER

EK-1. Benzetme Anlama ve Üretme Testi

CİNSİYET:

YAŞ:

DEVAM SÜRESİ:

OKUL TÜRÜ:

BENZETMELERİ ANLAMA MADDELERİ:

- 1- Çocuk adama yaklaşp yardım istedi. Ancak adam duvar gibiydi. Çocuğun yüzüne bile bakmadı.
- 2- O kadar çok şey giyinmişti ki lahana gibi olmuştu.
- 3- Babası hastalandıktan sonra dal gibi kalmıştı.
- 4- Çocuğun babası o kadar iriydi ki ikisi bir aradayken sürahi ile bardak gibi görünüyorlardı.
- 5- Çatılar, binaların (evlerin) şemsiyesi gibidir. Onlar olmasaydı açıkta kalırdık.
- 6- Orman, ağaçların ailesi gibidir. Ağaçlardan biri kurursa, diğerleri çok üzülür.
- 7- Mehmet, Zeynep, Damla ve Ufuk tren vagonları gibi sınıfa girince öğretmenimiz nereden geldiklerini sordu.
- 8- İnternet bilgi kutusu gibidir, aradığımız her şeyi orada bulabilirsiniz.

- 9- Ali yağmurun altında sokak kedisi gibi olmuştu.
- 10- Odamı toplamaya hiç üşenmem. Bu benim için kurabiye yemek gibidir.
- 11- Eve gittiğimde annemi o kadar özlemiş olurum ki ona sarmaşık gibi sarılırım.
- 12- Okulumuzu asla aksatmamalıyız, çünkü eğitim güzel günlere giden yol gibidir.
- 13- Yalan söylemek çürük bir dala tırmanmak gibidir. Eninde sonunda kırılır.
- 14- İnsanın beyni bir havuz gibidir. Bütün bildiklerimiz,anılarımız, hayallerimiz beynimizde toplanır.
- 15- Karavanımız olsaydı kaplumbağa gibi yaşardık. Ev almaya gerek olmazdı.
- 16- Savaş olduğunda çocuklar, kar altında kalan çiçekler gibi olur.

BENZETMELERİ KULLANMA MADDELERİ:

- 1- Annem.....gibiydi, bütün evin temizliğini hemen bitirmişti. (çalışkanlık ve hızlilik)
- 2- Dedem.....gibi adamdı, kapıdan sığmazdı. (büyüklük, irilik)
- 3- Arkadaşlarımın sözleri.....gibiydi. Söylediklerini duyduğunda çok üzülmiştim. (yaralayıcı, zarar verici)
- 4- Hastalık.....gibidir, hasta olmamak için sağlıklı beslenmeliyiz. (zarar verici)
- 5- Mehmet,.....gibi bir çocuktur. Bilmediğin her şeyi ona sorabilirsin. (bilgiler)

6- Ağaçlar doğanın.....gibidir, onlar kesilirse doğa çıplak kalır. (koruma durumu)

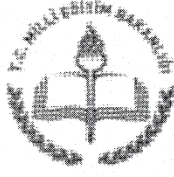
7- Kızılay.....gibidir. Deprem, yangın, sel olduğunda yardım etmesi için ona sığınırız. (korunaklılık)

8- Dansçılar.....gibi hareket ediyordu, herkes çok etkilendi. (kıvraklık)

9- Derimiz vücudumuzun.....gibidir. O olmasaydı bütün iç organlarımız açıkta kalırdı. (örtme, kapama)

10- İnsanların ne düşündüğünü anlamak için gözlerine bakın, çünkü gözler.....gibidir.(her şeyi net bir biçimde gösterme)

EK-2. Veri Toplama İzni

T.C.
ANAMUR KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 26238248-100-E.313351
Konu : Okul Öncesi Öğrencilerine
Anket Uygulaması

09/01/2017

KAYMAKAMLIK MAKAMINA

Antalya Akdeniz Üniversitesi İlköğretim Ana Bilim Dalı (Okul Öncesi Eğitim) 20155412045 Nolu Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Esra KUZ'un 06/01/2017 tarihli dilekçesiyle, İlçemizde okul öncesi öğrencisi bulunan okul/kreşlerde okul öncesi öğrencilerine ekte sunulan "Okul Öncesi Dönem Çocukların Benzetmeleri Anlama ve Benzetme Üretme Becerilerinin İncelenmesi Başarı Ölçeği" anketini uygulamak istediği bildirilmiş, söz konusu anket formu İlçemiz Eser İnceleme Komisyonu tarafından incelenmiş ve anketin uygulanması uygun görülmüş olup, eğitim öğretim aksatılmadan gönüllülük esasına dayalı olarak İlçemiz okullarında/Kreşlerinde öğrenim gören okul öncesi öğrencilerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde, olurlarınıza arz ederim.

Mehmet Aziz DAĞISTAN
İlçe Milli Eğitim Müdürü

OLUR
09/01/2017

Cengiz CANTÜRK
Kaymakam

Güvenli Elektronik İmza
Aşlı ile Aynıdır.
09.01.2017
Aşlı

Yeşilyurt Mahallesi Hükümet Binası Kat:2 Anamur/Mersin
Elektronik Ağ: <http://anamurmecb.gov.tr>
e-posta: anamur33@mecb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Elife KUZ-Şef
Tel: (0 324) 8141041-8148412-Dahili Tlf:192
Faks: (0 324) 8141032

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 242c-2137-3aae-ad29-9de4 kodu ile teyit edilebilir.

EK-3. Bildirim Sayfası

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder. tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

13.06.2018

Esra KUZ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Esra KUZ
Doğum Yeri ve Tarihi : Anamur / MERSİN, 24.08.1993

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : KKTC Doğu Akdeniz Üniversitesi Okulöncesi Öğretmenliği
Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı İLKÖĞRETİM-Okulöncesi Eğitimi (Tezli)
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İş Deneyimi :K.K.T.C Doğu Akdeniz Üniversitesi DAÜ TV, Haber Spikeri ve Sunucu, 2014-2015
K.K.T.C Doğu Akdeniz Üniversitesi, Araştırma Görevlisi, Şubat 2015-Ağustos 2015
Antalya Kepez Özel Eğitim Uygulama Merkezi-1.Kademe, Öğretmen, 2016-2017

İletişim

E-Posta Adresi : esrakuzdau@gmail.com

Tarih : Temmuz, 2018

İNTİHAL RAPORU

13 06 2018

Turnitin

Doküman Görüntüleyici

Turnitin Orijinallik Raporu

İşleme kondu: 13-Haz-2018 14:37
+03

N UMARA: 975312229

Kelime Sayısı: 10668

Gönderildi: 1

OKULÖNCESİ DÖNEM

ÇOCUKLARINI
BENZETMELERİ AN...
Esra Kuz tarafından

1% match (24-Mar-2016 tarihli internet)

Benzerlik Endeksi

%11

Kaynağa göre Benzerlik

İnternet Sources:	%10
Yayımlar:	%3
Öğrenci Ödevi:	%4

<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080>

1% match (15-May-2015 tarihli internet)

<http://acikerisim.selcuk.edu.tr:8080>

1% match (11-Nis-2010 tarihli internet)

<http://mtad.humanity.ankara.edu.tr>

1% match (31-Ara-2015 tarihli internet)

<http://docplayer.biz.tr>

<1% match (15-May-2018 tarihli öğrenci ödevleri)

[Submitted to Konya Necmettin Erbakan University on 2018-05-15](#)

<1% match (16-Nis-2018 tarihli internet)

<http://docs.neu.edu.tr>

<1% match (20-Eki-2015 tarihli internet)

<http://library.cu.edu.tr>

<1% match (19-Haz-2017 tarihli internet)

<http://www.ices-uebk.org>